

RISICO-INVENTARISATIE & EVALUATIE 2014

St. Hilversumse Montessori scholen

Locatie: Montessorischool-Centrum
Naarderstraat 100, Hilversum

Anky Theelen Advies
Diependaalselaan 299
1215 KE Hilversum
06-43498918

INHOUD

INHOUD	2
INLEIDING.....	3
TOETSINGSBLAD	5
PLAN VAN AANPAK.....	6
1. INVENTARISATIE ARBOBELEID	8
2. INVENTARISATIE PSYCHOSOCIALE ARBEIDSBELASTING	13
3. INVENTARISATIE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN.....	15
BIJLAGE 1: Risico classificering	19
BIJLAGE 2: Vragenlijst Psychosociale Arbeidsbelasting	21
BIJLAGE 3: Checklists Arbomeester 2	24
BIJLAGE 4: Achtergrond binnenklimaat.....	40

INLEIDING

Op grond van de Arbeidsomstandighedenwet zijn bedrijven en instellingen verplicht een Risico-Inventarisatie & Evaluatie uit te (laten) voeren. In artikel 5 van de Arbeidsomstandighedenwet staat dat elk bedrijf een arbeidsomstandighedenbeleid moet voeren dat gebaseerd is op een inventarisatie en evaluatie van alle gevaren die de arbeid voor de veiligheid, de gezondheid en de psychosociale arbeidsbelasting van de werknemers met zich meebrengt: de Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RI&E).

Op 16 mei 2014 is door mw. Theelen (middelbaar veiligheidskundige en ergonoom) van Anky Theelen Advies de RI&E uitgevoerd voor de Stichting Hilversumse Montessori scholen, locatie Montessorischool Centrum aan de Naarderstraat te Hilversum. De RI&E is uitgevoerd op verzoek van de schooldirecteur. Een RI&E dient uitgevoerd te worden als er veranderingen in de organisatie of in wetgeving hebben plaatsgevonden. In 2010 is de vorige RI&E uitgevoerd.

De Montessorischool Centrum heeft 29 werknemers waarvan 27 leerkrachten (incl. interne begeleider en remedial teacher) en circa 350 leerlingen.

Werkwijze

Deze inventarisatie van de risico's in arbeidsomstandigheden is als volgt tot stand gekomen:

- Documentonderzoek;
- Interview met dhr. A. De Kruijff, schooldirecteur;
- Interview met een lid van de Medezeggenschapsraad;
- Rondgang door het gebouw en over het terrein, onder begeleiding van de conciërge;
- Uitzetten van een vragenlijst onder de werknemers over psychosociale arbeidsrisico's.

Bij de inventarisatie is gebruik gemaakt van een goedgekeurde inventarisatiemethode: het branche-document voor de RI&E binnen het primair onderwijs, Arbomeester 2.

Deze RI&E is als volgt opgezet:

- Inventarisatie arbobeleid: arbobeleid, facilitair beleid, BHV-organisatie;
- Inventarisatie Psychosociale Arbeidsbelasting;
- Inventarisatie van schoolgebouw incl. terrein: hierbij is ook de kindmodule van het RI&E-instrument Arbomeester 2 gebruikt;
- Bijlage met ingevulde checklist volgens Arbomeester 2.

Deze RI&E is getoetst door een geregistreerd kerndeskundige, zie hiervoor het toetsingsblad op de volgende pagina.

Taken van de werkgever

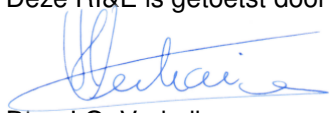
De Arbeidsomstandighedenwet vereist dat de werkgever:

1. Een Plan van Aanpak opstelt met daarin maatregelen welke zullen worden genomen naar aanleiding van geconstateerde risico's. Daarnaast moet worden vastgelegd wie verantwoordelijk is voor de uitvoering, op welke wijze de maatregelen zullen worden uitgevoerd en het tijdstip waarop de maatregelen moeten zijn getroffen. Het Plan van Aanpak maakt deel uit van de RI&E.
2. De RI&E zo dikwijls aanpast als daarmee opgedane ervaring, gewijzigde werkmethoden of werkomstandigheden of de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening daartoe aanleiding geven.
3. Ervoor zorg draagt dat iedere medewerker kennis kan nemen van de RI&E.

Bij alle geïnventariseerde knelpunten en risico's worden adviezen gegeven hoe deze knelpunten en risico's opgelost of verminderd kunnen worden. Montessorischool Centrum

moet naar aanleiding van deze RI&E een Plan van Aanpak opstellen. Dit kan met de voorgestelde aanbevelingen in deze rapportage of met acties die Montessorischool Centrum zelf aangeeft, zolang het risico maar in dezelfde mate verminderd wordt en dit met de Medezeggenschapsraad besproken wordt. Hiervoor dient door Montessorischool Centrum een Plan van Aanpak opgesteld te worden, waarbij acties en prioriteitstelling in overleg met de Ondernemingsraad moet plaatsvinden. Houd hierbij rekening met de arbeidshygiënische strategie: aanpak van knelpunten moet zoveel mogelijk plaatsvinden door aanpak bij de bron. Als dit om technische, operationele of financiële redenen niet lukt, dan zal naar een oplossing van lager niveau gezocht moeten worden. Dit kan door afscherming van de bron, een verkorting van blootstellingduur of in de laatste plaats bescherming van de medewerker (persoonlijke beschermingsmiddelen). Denk verder aan verschillende maatregelen die mogelijk zijn: zo zijn er materiële maatregelen en organisatorische maatregelen.

TOETSINGSBLAD

Betreft toetsing van RI&E:	RI&E Stichting Hilversumse Montessorischolen, Locatie Montessorischool-Centrum	
Datum uitvoering:	16 mei 2014	
Datum toetsing:	6 oktober 2014	
Toetser:	Dhr. J.O. Verkaik, geregistreerd bedrijfsarts bij Verkaik Arbo Consultancy	
Soort toetsing:	Papieren (geen bedrijfsbezoek): de RI&E-rapportage en plan van aanpak zijn beoordeeld.	
Toetsingsonderdelen		
Methode	GOED	Branche-instrument is gebruikt: Arbomeester 2 voor primair onderwijs.
Volledigheid	GOED	Alle onderdelen van de organisatie zijn meegenomen (alle locaties en afdelingen).
Vastlegging	GOED	Alle risico's zijn schriftelijk vastgelegd. Ook checklists zijn opgenomen in de rapportage.
Risico-breedheid	GOED	Alle risico's op arbogebied zijn meegenomen: veiligheid, gezondheid, psychosociale arbeidsbelasting en arbobeleid.
Gevareninventarisatie	GOED	Bij de knelpunten zijn de effecten benoemd en is een risicoklasse opgenomen (m.u.v. beleidsonderwerpen).
Organisatie van arbozorg en menselijk gedrag	GOED	Organisatie van arbozorg is beschreven in de RI&E. Menselijk gedrag (zoals opvolgen van regels) wordt benoemd.
Techniek en gebruik van hulpmiddelen	GOED	Gebruikte hulpmiddelen (zoals klimaatmeter, checklists) zijn benoemd.
Diepgang	GOED	Nadere inventarisaties zijn beschreven.
Differentiatie	GOED	De organisatie is van dusdanige omvang dat differentiatie naar afdeling niet nodig is. Daar waar noodzakelijk wordt onderscheid in OP en OOP gemaakt.
Actualiteit	GOED	RI&E-methode en datum van uitvoering zijn actueel.
Ontwikkeling verzuim, ongevallen en beroepsziekten	GOED	Deze onderwerpen worden beschreven.
Betrokkenheid werknemers en preventiemedewerker	GOED	Bij beleidsinterview waren MR-leden aanwezig. Personeel is ingelicht. Er is een individuele vragenlijst uitgezet bij de werknemers; de respons hiervan is voldoende hoog.
Plan van aanpak	GOED	Maatregelen zijn voldoende concreet omschreven en gebaseerd op arbeidshygiënische strategie. Termijnen zijn haalbaar en worden overlegd met MR. De uitvoerder en verantwoordelijke hebben voldoende kennis en bevoegdheid om de maatregel uit te voeren.
Deze RI&E is getoetst door een gecertificeerd kerndeskundige:		
		
Dhr. J.O. Verkaik Geregistreerd bedrijfsarts		

PLAN VAN AANPAK

Plan van Aanpak bij RI&E 2014 Montessorischool-Centrum

	Onderdeel	Risico	Risico-klasse	Maatregel	Verantwoordelijke	Uitvoerende	Deadline	Opmerkingen
1	Schoolveiligheidsplan	Regels bij uitstapjes worden door ouders in praktijk niet goed opgevolgd	nvt	Regels en consequenties bij uitstapjes en telefoon/mediagebruik opnemen op website	directeur	directeur	feb-15	
2	Deskundigheid	Geen benoemde preventiemedewerker	nvt	Leg vast welk MR-lid de preventiemedewerker is en leg hem/haar de taken uit	directeur	MR-teamlid	dec-14	
3	PAGO	Geen PAGO uitgevoerd	nvt	Stel een PAGO beleid op	directeur	directeur	jun-15	
4	PAGO		nvt	Bespreek de mogelijkheid voor PAGO(waaronder werkstress) met de medewerkers	directeur	directeur	sep-15	
5	Biologische agentia	Beleid infectieziekten ligt niet vast	nvt	Leg het protocol infectieziekten vast	directeur	directeur	dec-14	
6	Psychosociale arbeidsbelasting	22% ervaart ongewenst gedrag in team	3	Resultaten vragenlijst bespreken	directeur	directeur	dec-14	
7	Psychosociale arbeidsbelasting	Informatievoorziening is voor 29% van werknemer onvoldoende	3	Informatievoorziening en feedback meenemen in overleg en gesprekscyclus	directeur	directeur	dec-14	
7	Schoolplein	Losliggende tegels	3	Repareer losliggende tegels	directeur	conciërge	dec-14	
8	Deuren	Geen vingerbescherming	3	4x per jaar aandacht geven aan risico op vingerbeknelling	directeur	Team	nov-14	
9	Schoolgebouw	Radiatorhoeken knutselhoek niet afgeschermd	3	Radiatorhoeken afschermen	directeur	conciërge	dec-14	
10	Snoeren	Snoeren over de vloer	3	Snoeren wegwerken/afplakken	directeur	conciërge	jun-15	
11	Handvaardigheid	Gebruik en onderhoud kleioven niet volgens regels	2	Onderhoudscontract afsluiten	directeur	vakleerkr. Handvaardigheid	jun-15	
12	Handvaardigheid	Gebruik en onderhoud kleioven niet volgens regels	2	Geen materiaal in straal van 2m rond kleioven opslaan	directeur	vakleerkr. Handvaardigheid	nov-14	
13	Handvaardigheid	Gebruik en onderhoud kleioven niet volgens regels	2	Ovenwanten bij kleioven beschikbaar stellen	directeur	vakleerkr. Handvaardigheid	nov-14	
14	Licht	Hinder van lichtinval op digibord	3	Lichtwering aanbrengen	directeur	directeur	dec-15	
15	Binnenkli-	CO2 is te hoog door	3	Instrueer leerkrachten	directeur	directeur	okt-14	

	maat	onvoldoende ventilatie		over belang en oplossingen mbt ventilatie				
16	Binnenkli-maat	CO2 is te hoog door onvoldoende ventilatie	3	CO2 meters ophangen in leslokalen	directeur	concierge	okt-14	
17	Binnenkli-maat	Zonwering en raambediening defect	3	Repareren zonwering en raambediening	directeur	directeur concierge	apr-15	
18	Gereedschapen	Geen controle handgereedschap	3	Jaarlijkse controle handgereedschap uitvoeren	directeur	leerkracht handvaardigheid	dec-14	
19	Gereedschapen	Elektrisch gereedschap niet gekeurd	3	Externe keuring uit laten voeren	directeur	concierge	jun-15	
20	Gevaarlijke stoffen	Opslag niet in lekbakken	3	Gevaarlijke stoffen in kunststof lekbakken plaatsen	directeur	concierge	dec-14	
21	Gevaarlijke stoffen	Gevaren en hoe te handelen bij calamiteiten niet bekend	3	VIB doornemen met 2 medewerkers	directeur	concierge	dec-14	
22	Gymnastiek-zaal	Brandslanghaspel geblokkeerd	3	Blusmiddelen altijd vrij houden	directeur	leerkacht LO	sep-14	Gereali-seerd
23	Gymnastiek-zaal	Nooduitgang niet van buitenzijde aangegeven	3	Bord "vrijhouden, nooduitgang" ophangen aan zijde parkeerplaats	directeur	directeur	dec-14	Gereali-seerd

1. INVENTARISATIE ARBOBELEID

Een beleidsmatige aanpak van arbeidsomstandigheden heeft voordelen boven een ad-hoc aanpak: een betere kosten-baten verhouding, een betere beheersing van de arbo-activiteiten, meer effectiviteit, meer efficiency. Bovendien verplicht de Arbowet iedere werkgever tot het voeren van een arbobeleid. Op dit gebied gelden een aantal specifieke Arbowetverplichtingen, die in dit hoofdstuk aan de orde komen. De onderwerpen uit Arbomeester 2 zijn hierin meegenomen. De ingevulde checklist van Arbomeester 2 is opgenomen in de bijlage. Daar waar uit de checklist een knelpunt is gesignaleerd, wordt dit in onderstaande tabel beschreven.

RI&E Montessorischool Centrum		
Bevindingen Arbobeleid	Adviezen	Prioriteit
Arbobeleidscyclus		
Arbobeleid krijgt vorm middels de RI&E-cyclus, het kwaliteitssysteem, huisregels (schoolgids), beleidsdocumenten waaronder de beroepscode werknemer en allerlei protocollen. Ook preventief beleid wordt gevoerd: zo wordt bij aanschaf van middelen gelet op de gevolgen voor de arbeidsomstandigheden hiervan (zoals meubilair). De onderdelen uit het arbobeleid worden periodiek geëvalueerd en zo nodig herzien.	Geen	
Er is sprake van een arbobeleidscyclus. De acties uit het plan van aanpak van de RI&E 2010 zijn uitgevoerd en er is een beleid dat de RI&E elke 4 jaar herhaald moet worden. Voor de psychosociale arbeidsbelasting wordt jaarlijks een inventarisatie gemaakt. Iedere werknemer kan het RI&E-rapport inzien.	Geen	
Schoolveiligheidsplan		
De Montessorischool Centrum heeft geen apart Schoolveiligheidsplan. De meeste veiligheidsonderwerpen zijn ondergebracht op de website en de schoolgids. Beide worden jaarlijks geëvalueerd en zo nodig herzien. De onderwerpen m.b.t. schoolveiligheid: - omgangsregels: Schoolgids, website en bij lokalen. Huisregels worden met leerlingen besproken. - ongewenst gedrag (o.a. pesten): pestprotocol, beroepscode werknemer; - regeling vertrouwenspersoon: schoolgids; - medische handelingen: protocol; - verkeersveiligheid: website. Er is intensief contact met de gemeente m.b.t. veiligheid van rond de school. Er is een proef tot pleinreconstructie waarbij extra toezicht is bij de achteruitgang. Leerlingen krijgen verkeerslessen. Het parkeren rond de school is geregeld; - uitstapjes: noodlijst. Extra toezicht wordt geregeld. Regels worden bekend gemaakt wanneer uitstapjes plaats gaan vinden; - bedrijfshulpverlening: website en bij lokalen; - gebruik internet, mobiele telefoon e.d.: niet vastgelegd; - aansprakelijkheid: website.	Neem de volgende onderdelen de, op in de informatie op de website: - regels bij uitstapjes; - gebruik internet, mobiele telefoon e.d.	2

RI&E Montessorischool Centrum		
Bevindingen Arbobeleid	Adviezen	Prioriteit
Verzuimbeleid		
Er is een verzuimprotocol met overzicht van taken voor de medewerkers, schooldirecteur en bedrijfsarts. Verplichtingen volgens Wet verbetering Poortwachter worden aangehouden.	Geen	
Het verzuimpercentage van augustus 2012 t/m juli 2013 bedraagt 4,49%. In de periode daarna is het verzuimpercentage gestegen naar 7,04% t/m april 2014. In het voortschrijdend gemiddelde is een stijgende trend te zien: de reden hiervoor zijn langdurig zieken. Landelijk is het verzuimpercentage 6,5% in de periode 2010-2012 ¹⁾ . De meldingsfrequentie is met 0,98 (2012/2013) en 0,81 (2013/2014) lager dan het gemiddelde binnen het basisonderwijs ¹⁾ . Over de analyse van verzuim is regelmatig overleg tussen schooldirecteur, en bedrijfsarts. Bij (een vermoeden van) arbeidsgerelateerd verzuim wordt dit besproken aan de bedrijfsarts. <i>*) bron: vervangingsfonds</i>	Geen	
De schooldirecteur heeft voldoende kennis en vaardigheden m.b.t.: - het voorkomen van verzuim (zoals preventieve gesprekken); - begeleiding van de arbeidsongeschikte werknemers; - re-integratiefaciliteiten (zoals coaching, inzet arbeidsdeskundige en psycholoog).	Geen	
De St. Hilversumse Montessorischolen maakt gebruik van de vangnetregeling (externe arbodienst). Er is een contract met arbodienst Unicum voor begeleiding door o.a. bedrijfsarts en psycholoog. Dit verloopt goed. Aangepast werk wordt zoveel mogelijk, i.o.m. de bedrijfsarts, gezocht. Zo nodig wordt bilateraal overleg met de externe deskundigen gepland. De dienstverlening van de arbodienst wordt periodiek geëvalueerd.	Geen	
Arbeidsomstandighedensprekkuur is mogelijk bij de arbodienst en is bekend bij de werknemers.	Geen	
Personeelsbeleid		
Taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden zijn vastgelegd in de functieomschrijving en in het statuut sociaal beleid. Arbotaken vormen een onderdeel van het takenpakket.		
De CAO wordt aangehouden. Verder is er een scholingsbeleid en wordt in de gesprekscyclus rekening gehouden met persoonlijke ontwikkeling.	Geen	
Deskundigheid		
Er is geen preventiemedewerker aangesteld. Arboactiviteiten vallen onder verantwoordelijkheid van de schooldirecteur. Een MR-lid wordt betrokken hierbij. Gezamenlijk wordt gekeken wie welke taken uit kan voeren. Dit werkt in de praktijk voldoende. Wettelijk gezien dient een preventiemedewerker aangesteld te worden bij >25 werknemers, maar gezien de huidige structuur m.b.t. communicatie over arbeidsomstandigheden en taakverdeling, lijkt de afwezig van de preventiemedewerker geen extra risico te geven m.b.t. niet tijdig erkennen van gevaren of het onvoldoende betrekken van de werknemer bij arbo-activiteiten.	Leg vast welk MR-lid de preventiemedewerker is en leg hem/haar de taken uit. Verplichte taken van een preventiemedewerker zijn: - (mede) opstellen en uitvoeren van de RI&E; - adviseren en samenwerken met de MR over te nemen maatregelen voor een goed arbobeleid; - deze maatregelen (mede) uitvoeren.	2

RI&E Montessorischool Centrum		
Bevindingen Arbobeleid	Adviezen	Prioriteit
Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO) / Keuringen		
Een PAGO is niet uitgevoerd. Een visustest wordt niet aangeboden aan beeldschermwerker (van 45 jaar of ouder); een beeldschermbril kan aangevraagd worden. In de jaarlijkse gesprekken met de werknemers komt de balans tussen belasting en belastbaarheid en de balans werk/privé aan de orde. Ook is hierbij aandacht voor de levensfase van de werknemer: aantal werkuren, mobiliteit. Verder is het mogelijk via de bedrijfsarts een PAGO/preventief gesprek in te plannen: dit vindt regelmatig plaats.	Stel een PAGO-beleid op met daarin: - Doel: vroegtijdig herkennen van werkgerelateerde klachten. Het PAGO is vrijwillig; - Inhoud: stressklachten en beeldschermgerelateerde klachten - Vorm: vragenlijst met evt. stresstest en gesprek deskundige (bedrijfsarts, vitaliteitscoach, arboverpleegkundige) - Frequentie: PAGO Stress elke 3 jaar, PAGO beeldschermwerk elke 4 jaar. Het PAGO kan aangevuld worden met ander medisch onderzoek zoals een vitaliteitscan, ontwikkelingsrisico.	2
Er zijn geen functies waarvoor keuringen verplicht zijn.	Geen	
Voorlichting en Onderricht		
Voorlichting en onderricht over arbeidsomstandigheden, de veiligheids- en gezondheidsrisico's en de oplossingen hierbij is o.a. vastgelegd in: 'Beleidsdocument Beginners en vervangersbegeleiding 2012', 'Beleidsdocument Beroepscode werknemer'. Er is regelmatig aandacht voor de arbeidsomstandigheden in werkoverleg en ook bij klassenbezoek wordt bijv. op stemgebruik gelet.	Geen	
Samenwerking en Overleg		
Over arbeidsomstandigheden wordt gesproken met het personeel en de Medezeggenschapsraad. De MR geeft aan voldoende en tijdig op de hoogte gehouden te worden van veranderingen.	Geen	
Werkoverleg vindt wekelijks plaats in verschillende samenstelling: team, bouw of bouwcoördinatoren. Arbidsomstandigheden (waaronder ook ongewenst gedrag) vormen een onderdeel van de agenda van het overleg.	Geen	
Ongevallen en Beroepsziekten		
Beroepsziekten zijn door de bedrijfsarts niet gemeld.	Geen	
Medewerkers weten wanneer en bij wie (directeur) ongevallen te melden. Arbeidsongevallen worden geregistreerd. Er heeft zich 1 ongeval met letsel voorgedaan (val van ladder); dit is geregistreerd. <i>(Arbeidsongevallen dit zijn ongevallen waarbij werknemers tijdens de arbeid letsel hebben opgelopen. Arbowedgeving: Ongevallen die geleid hebben tot een verzuim van meer dan drie dagen dienen geregistreerd te worden binnen de school.)</i>	Geen	
Bedrijfshulpverlening		
Bedrijfshulpverlening heeft in de afgelopen 4 jaar veel aandacht gekregen. Er zijn voldoende BHV-ers: alle leerkrachten zijn opgeleid als BHV-er middels een training op maat en krijgen tweejaarlijkse herhaling hiervan. Het	Geen	

RI&E Montessorischool Centrum		
Bevindingen Arbobeleid	Adviezen	Prioriteit
ontruimingsplan is i.o.m. de brandweer opgesteld. Een korte procedure hangt bij elk lokaal. Oefeningen worden volgens planning twee keer per jaar gehouden en geëvalueerd. Het te volgen stappenplan m.b.t. nazorg na incidenten is nog onduidelijk. Controle van blusmiddelen en EHBO-middelen (waaronder AED) vindt jaarlijks plaats door externe organisaties.		
Bijzondere groepen		
Een werkgever dient voor bepaalde groepen werknemers extra zorg te bieden. Dit zijn: - Gehandicapte werknemers: niet van toepassing en aanpassingen worden zo nodig per individu bekeken; - Jongeren: Er werken geen medewerkers van 17 jaar en jonger. - Ouderen: Werkaanpassing is voldoende mogelijk in bijv. fysiek belastende functies; in de gesprekscyclus is aandacht voor de balans belasting/belastbaarheid, verder is BAPO mogelijk; - Zwangere werknemers en werknemers tijdens de lactatie: Bij deze werknemers wordt naar oplossingen gezocht (bijv. bij onbehaaglijke klimaatomstandigheden, langdurig staan, tillen of gebukt werken). Er zijn geen specifieke werkzaamheden waarvoor een inventarisatieverplichting van toepassing is; - Werknemers die de NL-taal niet machtig zijn: niet van toepassing; - Gedetacheerde werknemers of thuiswerk: thuiswerk komt voor. Hierbij wordt beperkt beeldschermwerk verricht. Geen verhoogd risico; - Derden: externen (ingehuurd personeel, stagiaires) verrichten werkzaamheden binnen de locaties onder verantwoordelijkheid van de contactpersoon.	Geen	
Nadere Inventarisatieverplichtingen		
Als risico's tijdens de RI&E onvoldoende in kaart gebracht kunnen worden, is een nadere inventarisatie nodig. Deze geldt voor specifieke onderwerpen: 1) Lawaai: niet van toepassing; 2) Gevaarlijke stoffen: niet van toepassing; 3) Beeldschermwerk: voor elke werknemer die meer dan 2 uur/dag beeldschermwerk verricht dient inzichtelijk te zijn welke risico's er voor deze medewerker zijn op het gebied van ergonomie en visus. Dit voldoende in kaart gebracht: nadere inventarisatie is niet noodzakelijk. 4) Fysieke belasting: niet van toepassing; 5) Persoonlijke beschermingsmiddelen: niet van toepassing; 6) Biologische agentia: bij infectieziekten wordt het protocol van de GGD gevolgd. Dit is niet vastgelegd. Behandeling bij constatering van teken is op school mogelijk (tekenpen). Er wordt hygiënisch gewerkt (hand wassen en leerlingen instrueren m.b.t. handen wassen en hoesten). Legionella: douche wordt doorgespoeld. Nadere inventarisatie is niet noodzakelijk.	Leg het protocol infectieziekten vast.	2

RI&E Montessorischool Centrum		
Bevindingen Arbobeleid	Adviezen	Prioriteit
Werk- en rusttijden		
De school heeft een zgn. continurooster. De arbeidstijdenwet wordt aangehouden. De leerkrachten hebben 1x per week tijdens ochtend of middagpauzes en na schooltijd plein- of hekwacht.	Geen	

2. INVENTARISATIE PSYCHOSOCIALE ARBEIDSBELASTING

Voor inventarisatie van de psychosociale arbeidsbelasting is, naast het verzamelen van informatie over de beleidsmatige middelen en structuur, een vragenlijst onder de medewerkers uitgezet in mei/juni 2014. De vragenlijst is uitgezet onder 29 werknemers; totaal hebben 28 werknemers de vragenlijst ingevuld. In onderstaande tabel staan de bevindingen uit vragenlijst en structuur m.b.t. psychosociale arbeidsbelasting. De totale vragenlijst met resultaten is opgenomen in de bijlage.

RI&E Montessorischool-Centrum			
Psychosociale Arbeidsbelasting			
Bevinding	Risico klasse	Adviezen	Prioriteit
Taakinhoud en ontwikkeling			
Functies bestaan uit zowel voorbereidende, uitvoerende als ondersteunende taken. Er worden in voldoende mate regelmogelijkheden ervaren in planning en uitvoering van het werk.		Geen	
Functioneringsgesprekken vinden jaarlijks plaats. Hierin is ook aandacht voor persoonlijke ontwikkeling, mobiliteit. Uit de vragenlijst blijkt dat de werknemers (96%) voldoende kennis, ervaring en opleiding voor de taken ervaren.		Geen	
Door 4% van de respondenten wordt een te grote hoeveelheid aan ondersteunende (waaronder administratieve) taken ervaren. Dit is een zeer laag percentage t.o.v. andere scholen in het primair onderwijs. De balans tussen uitvoerende en ondersteunende taken kan als zeer goed beschouwd worden.		Geen	
Het werk wordt door resp. 86% en 89% van de respondenten als boeiend en gevarieerd ervaren. 96% heeft aangegeven het werk met plezier uit te voeren.		Geen	
Werkstressoren			
Werkhoeveelheid komt niet als risico uit de vragenlijst naar voren: 50% van de respondenten heeft aangegeven wekelijks over te werken. De werkhoeveelheid leidt bij (slechts) 4% tot achterstanden in het werk. Bij 25% gaan geplande taken niet door. Uit de vragenlijst blijkt dat niemand een disbalans heeft aangegeven in werk- en privé-belasting. Dit is zeer positief t.o.v. andere scholen in het primair onderwijs.		Geen	
Emotionele belasting: door 7% wordt het werk in hoge mate als geestelijk inspannend ervaren. Hiermee scoort de Montessorischool-Centrum wederom positief t.o.v. de branche. De emotionele belasting ligt (op basis van de vragenlijst) voornamelijk op het vlak van kinderen die zich misdragen en het contact met ouders/verzorgers.		Geen	
Ongewenst gedrag: voor ongewenst gedrag van leerlingen en verzorgers is een protocol opgesteld.		Geen	
Vertrouwenspersoon: m.b.t. ongewenst gedrag		Geen	

RI&E Montessorischool-Centrum			
Psychosociale Arbeidsbelasting			
is er een interne vertrouwenspersoon voor leerlingen. Voor werknemers is er ook een buitenschoolse vertrouwenspersoon.			
Conflicten vormen geen extra stressoren voor 96% van de werknemers.		Geen	
Arbeidsverhoudingen			
De werksfeer en de waardering en steun van collega's komt zeer positief uit de vragenlijst naar voren.		Geen	
Door 22% van de respondenten wordt regelmatig of soms binnen het team manipulerend, intimiderend of agressief gedrag ervaren. Ook uitsluiting/kliekvorming/pesten en discriminerende gedrag wordt soms ervaren. Dergelijk ongewenst gedrag kan veel energie kosten. Seksuele opmerkingen/gedrag wordt niet ervaren.	3	Bespreek de resultaten van de vragenlijst en neem hierbij specifiek onderling gedrag (zoals manipulatie, uitsluiting en discriminatie) mee.	1
Leidinggevende/management: waardering en ondersteuning vanuit de leidinggevende wordt over het algemeen als positief ervaren.		Geen	
Informatievoorziening			
Vakinhoudelijke informatie: 29% heeft aangegeven informatie over hoe het werk uit te voeren soms te missen. Informatievoorziening m.b.t. ontwikkelingen binnen de branche vormen een aandachtspunt.	3	Neem informatievoorziening in de gesprekscyclus mee.	2
Voor 29% van de respondenten blijkt dat ze te weinig feedback over hun werk ervaren. Uit literatuur blijkt dat vooral positieve feedback leidt tot verbetering van gedrag (zoals opvolgen van regels) en motivatie.	3	Bespreek in overleg aan welke vorm en mate van feedback behoefte is.	2
Werkoverleg vindt in voldoende mate plaats volgens de werknemers. De effectiviteit van overleg wordt door 22% niet of soms als onvoldoende ervaren, maar scoort relatief goed t.o.v. de branche.		Geen	

3. INVENTARISATIE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

De arbeidsomstandigheden zijn geïnterviewd door een rondgang door de school en over het schoolterrein. De bevindingen staan in dit hoofdstuk beschreven. Voor uitleg over de risico classificering wordt verwezen naar bijlage 1. Voor de leesbaarheid worden in onderstaande tabellen alleen de knelpunten beschreven of bijzondere bevindingen. In de checklist Arbomeester 2, die is opgenomen in bijlage 3, staat de beoordeling van alle items bij het betreffende onderwerp.

RI&E Montessorischool Centrum Arbeidsomstandigheden			
Bevindingen	Risico klasse	Adviezen	Prio riteit
VEILIGHEID EN GEZONDHEID SCHOOLGEBOUW			
<i>Toegang/schoolplein</i>			
Toegang en schoolplein zijn veilig. Planten zijn veilig. Dagelijks wordt een rondje gelopen om de veiligheid te borgen (o.a. constateren gebreken, zwerfvuil). Door beplanting komen tegels soms los te liggen: dit is tijdens de rondgang ook geconstateerd, waardoor struikelgevaar ontstaat.	3	Repareer losliggende tegels	1
Speeltoestellen en zandbak zijn veilig uitgevoerd.		Geen	
Fietsen is niet toegestaan op het schoolplein. Er wordt bekeken of de achteruitgang gebruikt kan worden. Hierover zijn afspraken met De Vorstin en de gemeente gemaakt. Er gelden strikte regels m.b.t. waar leerlingen mogen fietsen en waar niet. Tijdens de proef wordt hier intensief op toegezien.		Geen	
<i>Gangen, trappen, wanden, ramen</i>			
Uitvoering van muren, vloeren, gangen, trappen, deuren, ramen, kapstokken, stellingen is veilig. Bij de ingang voor groep 1 en 2 is er niet voor gekozen om vingerbescherming aan te brengen: de deuren zijn tijdens toegangstijdens vastgezet en klasdeuren blijven open. Het risico op beknelling van vingers is daardoor laag, maar blijft aanwezig en wordt door gedragsregels kleiner gehouden.	3	Geef 4x per jaar extra aandacht aan het risico op vingerbknelling door bijv.: - herinnering aan leerkrachten; - instructie leerlingen; waarschuwing op deur voor verzorgers.	2
Radiatorranden bij knutselhoek in de lokalen zijn niet afgeschermd. Juist hier kan het voorkomen dat leerlingen hier tegenaan geduwd worden en zich bezeren.	3	Breng bescherming op de bovenhoeken van de radiatoren aan bij de knutselhoek in de lokalen.	
<i>Sanitaire voorzieningen</i>			
Aantallen, afzuiging en vloer/wandafwerking voldoen. Toiletvloeren zijn recentelijk vernieuwd, hetgeen stankoverlast voorkomt.		Geen	
<i>Personeelsruimte</i>			
Geen bijzonderheden.		Geen	
<i>Onderhoud, orde en netheid</i>			
Schoonmaak gebeurt volgens een schema. Tassen worden in de manden opgeborgen.		Geen	
<i>Les- en werkruimtes algemeen</i>			
Kabels zijn op veel werkplekken goed weggewerkt. Bij enkele werkplekken liggen snoeren op de grond (o.a. RT-kamer). Dit benadeelt schoonmaak en geeft struikel/haakgevaar.	3	Werk kabels weg in bijv. kabelgoten of plak ze af.	2

RI&E Montessorischool Centrum Arbeidsomstandigheden				
Bevindingen	Risico klasse	Adviezen		Prio riteit
Handvaardigheidslokaal: - Blusmiddelen nabij de uitgang aanwezig; - 2 ^e nooduitgang aanwezig; - Doorgangen zijn vrij van obstakels; - Alleen onschadelijke stoffen (verven, lijmen) worden gebruikt; - Klei-oven (bouwjaar 1993) staat buiten het lokaal in voldoende geventileerde ruimte. Er is geen onderhoudscontract voor de klei-oven. Ovenwanten zijn niet aanwezig nabij de oven. In een straal van 2m staat opslag.	2	Sluit een onderhoudscontract (elektrisch) af voor de klei-oven.		2
		Sla geen brandbare spullen op in een straal van 2m rond de klei-oven		1
		Plaats ovenwanten bij de klei-oven		1
Afmetingen les- en werkruimtes				
De ruimtenorm voor de minimale bruto vloeroppervlakte bedraagt 3,5 m ² per leerling. Volgens inschatting van de arbo-adviseur voldoet de school hieraan. <i>(De bruto vloeroppervlakte wordt berekend over heel de school: gangen, werkhallen, trappen, toiletten worden dan meegerekend.)</i>		Geen		
De vrije strook tussen bordwand en voorste rij tafels bedraagt 2m. Een minimale vluchtweg van 90cm wordt aangehouden.		Geen		
Geluid en lawaai in les- en werkruimtes				
Er is een akoestisch dempend systeemplafond in de lokalen. Stemverheffing wordt voorkomen door de leerkrachten.		Geen		
Er wordt bij het spelen op het schoolplein zo veel mogelijk gelet op het voorkomen van geluidshinder in de aangrenzende lokalen.		Geen		
Verlichting in les- en werkruimtes				
Bij gebruik van het digibord wordt soms hinder ondervonden van lichtinval; zonwering kan niet overal gebruikt worden dan.	3	Naast zonwering kan ook lichtwering aan de ramen aangebracht worden. Breng lichtwering aan daar waar geen zonwering (nodig) is.		3
Klimaat en temperatuur in les- en werkruimtes				
De school heeft enkele beglazing. In alle lokalen is mechanische afzuiging aanwezig. Het binnenklimaat is te regelen via instellen van afzuigstand, zonwering, openen van ramen en verwarming. Er worden voornamelijk klachten over te hoge temperaturen aangegeven. Tijdens de rondgang zijn de volgende indicatoren gemeten die een waarde geven over het binnenklimaat (zie bijlage voor uitleg): <u>CO₂ (koolstofdioxide):</u> - In de klaslokalen zijn waarden tussen de 600 en 1665 ppm gemeten: bij enkele lokalen komen de waarden boven de norm van 1200 ppm. Ramen stond niet of deels open. Verder gaf men aan dat ramen soms moeilijk bereikbaar zijn of moeizaam te openen zijn; <u>Temperatuur:</u> waarden tussen de 19,8 en 22°C zijn gemeten: valt binnen de richtlijn. Desalniettemin	3	Instrueer de leerkrachten over het belang van ventilatie (o.a. invloed op concentratie) en de mogelijkheden zoals afzuiging op hoogste stand zetten, ramen en deur(en) open tijdens de les of pauze (in winterperiode): zie hiervoor ook de beeldkaart van GGD.		1
		Hang CO ₂ meters op in de lokalen (minimaal in oudbouw). Zie hiervoor GGD en bijv. www.atal.nl		2

RI&E Montessorischool Centrum Arbeidsomstandigheden			
Bevindingen	Risico klasse	Adviezen	Prio riteit
worden klachten aangegeven over warmte op zonnige dagen. Ventilatoren zijn beschikbaar. <u>Relatieve luchtvochtigheid (RV)</u> : waarden tussen de 21 en 36%: dit is laag maar passend bij de RV van de buitenlucht (19%).			
Er zit zonwerende folie op de ramen. Aan de ramen aan de zonzijde (ook de bij de glazen bouwstenen, m.u.v. glas bij brandtrap) is zonwering aangebracht; aan enkele ramen is deze defect.	3	Repareer zonwering.	2
Meubilair in les- en werkruimtes			
Geen bijzonderheden.		Geen	
Gereedschappen/middelen			
Kopieerapparatuur staat niet nabij werkplekken.		Geen	
Elektrisch solderen: de middelen voor elektrisch solderen zijn aanwezig, maar de vakleerkracht handvaardigheid gebruikt deze, i.v.m. de veiligheid voor de leerlingen, niet in de lessen. De vakleerkracht is op de hoogte van de eisen m.b.t. elektrisch solderen (waaronder veilige aansluiting bouten, veilig werkblad). Middelen zijn achter slot zodat oneigenlijk gebruik door leerlingen niet mogelijk is.		Geen	
Handgereedschap zoals hamers, vijlen en zagen zijn veilig opgeborgen in afgesloten lades. Jaarlijkse controle van het handgereedschap vindt niet plaats.	2	Controleer aan het begin van elk schooljaar het handgereedschap op defecten (intacte, splintervrije handgreep) en werking (voldoende scherp)	1
Elektrisch gereedschap is in goede staat en veilig uitgevoerd. Arbeidsmiddelen worden niet gekeurd. De conciërge voert zelf visuele inspectie uit.	3	Laat elektrisch gereedschap minimaal elke 4 jaar en bij voorkeur elke 2 jaar keuren door een erkend elektrotechnisch onderhoudsbedrijf.	3
Ladders en trappen worden door de conciërge visueel geïnspecteerd en tijdig gerepareerd of vervangen.		Geen	
Gevaarlijke stoffen			
De volgende gevaarlijke stoffen worden gebruikt: - Lijmen - Verfsoorten - Aceton (licht ontvlambaar, schadelijk (ernstige oogirritatie)) - Ammoniak (schadelijk (brandwonden, longen), schadelijk voor milieu) - Terpentine (licht ontvlambaar, schadelijk, schadelijk voor milieu, gezondheidsgevaar lange termijn). Opslag in het washok: beperkte ventilatie. Gevaarlijke stoffen staan niet in lekbakken.	3	Plaats de gevaarlijke stoffen in kunststof lekbakken.	2
Veiligheidsinformatiebladen (VIB) van de gevaarlijke	2	Leg VIB bij de gevaarlijke	2

RI&E Montessorischool Centrum Arbeidsomstandigheden			
Bevindingen	Risico klasse	Adviezen	Prio riteit
stoffen zijn niet aanwezig. Het is niet bekend hoe te handelen bij calamiteiten met deze stoffen.		stoffen en stel minimaal 2 medewerkers op de hoogte van hoe te handelen bij calamiteiten met deze stoffen (zie ook VIB)	
Legionella: brandslangen zijn verzegeld. De douche wordt wekelijks doorgespoeld.		Geen	
De school is gebouwd in 1986. Asbest is bij verbouwingen verwijderd en niet meer aanwezig (asbestvrij-verklaring).		Geen	
Elektriciteit en gas			
Voor de zekeringkast is een elektrisch schema aanwezig.		Geen	
Snoeren bij bijv. kopieerapparaat wordt niet door kunststof pijp of koper geleid. Dit leidt niet tot verhoogd risico.		Geen	
Gymnastieklokaal			
De gymzaal staat op eigen terrein en valt onder beheer van de school. De zaal wordt klein bevonden voor het aantal gebruikers. Voor de toekomst wil de school een grote nieuwe zaal laten bouwen.		Geen	
Er zijn geen klachten over de akoestiek (nagalmtijd).		Geen	
Toestellen worden jaarlijks gekeurd en afgekeurde toestellen worden niet meer gebruikt.		Geen	
De leerkracht is bevoegd, werkt volgens een bewegingsplan en licht leerlingen in over veilig spelgedrag.		Geen	
Ongelukken die tijdens de gymles gebeuren worden geregistreerd.		Geen	
Er is een telefoon aanwezig om 112 te bellen, maar deze functioneerde niet tijdens de rondgang.		Geen	
Inrichting van gymzaal is on orde: gladde wanden, veiligheidsglas, afgeschermd verlichtingsarmaturen en klok		Geen	
Opslag is voldoende groot voor alle verplaatsbare toestellen en andere middelen. De brandhaspel is door het ballenrek geblokkeerd	3	Hou de brandhaspel te allen tijde vrij	1
2 ^e nooduitgang is aanwezig. De nooduitgang naar de parkeerplaats is aan de buitenzijde niet gemarkeerd waardoor het risico bestaat dat auto's voor de uitgang geparkeerd worden.	3	Plaats een bord met 'vrijhouden: nooduitgang' op de buitenzijde van de deur naar de parkeerplaats	1
Kleedruimte is schoon en de vloer is stroef. Douches zijn niet aanwezig.		Geen	
Brandpreventie			
Brandblusmiddelen zijn in voldoende mate aanwezig en zijn direct bereikbaar.		Geen	
Nooduitgangen zijn goed uitgevoerd en vrij van obstakels.		Geen	

BIJLAGE 1: Risico classificering

Het wegen van de risico's (= evaluatie) is van belang om te kunnen bepalen of een knelpunt een hoog risico is of niet. Hiervoor is de methode van Kinney gebruikt. Het risico is de vermenigvuldiging van de **Waarschijnlijkheid x Blootstellingsfrequentie x Effect**. Bij Waarschijnlijkheid wordt de kans ingeschat dat een ongewenste situatie kan ontstaan. De Blootstellingsfrequentie is de tijd dat men aan deze situatie wordt blootgesteld. Het effect is het lichamelijke letsel of de materiële schade die de ongewenste situatie met zich meebrengt.

WAARSCHIJNLIJKHEID

0,1	Bijna niet denkbaar
0,2	Praktische onmogelijk
0,5	Denkbaar maar onwaarschijnlijk
1	Onwaarschijnlijk maar mogelijk in grensgevallen
3	Ongewoon
6	Zeer goed mogelijk
10	Te verwachten

BLOOTSTELLINGSFREQUENTIE

0,5	Zeer zelden (minder dan 1x per jaar)
1	Zelden (enkele malen per jaar)
2	Soms (maandelijks)
3	Af en toe (wekelijks)
6	Regelmatig (dagelijks)
10	Voortdurend (of meerdere malen per dag)

EFFECT OF ERNST

1	Gering	Letsel zonder verlet	Schade < €250
3	Belangrijk	Letsel met verlet	Schade tussen €250 en €2.500
7	Ernstig	Invaliditeit, irreversibel letsel	Schade tussen €25.000 en €100.000
15	Zeer ernstig	1 dode	Schade tussen €125.000 en €250.000
40	Ramp	Meerdere doden	Schade > €250.000

RISICOSCORE

- Klasse 0 Zeer hoog risico met score boven de 400: werkzaamheden stoppen
- Klasse 1 Hoog risico met score hoger dan 200, waarbij directe actie noodzakelijk is: er kans op blijvende gezondheidsschade
- Klasse 2 Middelhoog risico met score tussen 70 en 200: reële kans op beperkte gevolgen zoals hinder, letsel zonder verzuim of lichte verstoringen van de bedrijfsvoering door voorkomende gevaren
- Klasse 3 Laag risico met score lager of gelijk aan 70: kleine kans dat een gevaar met geringe effecten zich manifesteert.

Voor beleidsmatige knelpunten kan volgens deze methode geen risico vastgesteld worden.

Bij alle in deze rapportage aangegeven aanbevelingen om het risico/knelpunt op te lossen of te verminderen wordt een prioriteit aangegeven.

Voor het bepalen van de prioriteit is gebruik gemaakt van criteria als wettelijke verplichting, zwaarte van het knelpunt, (snelle) haalbaarheid, kosten / baten verhouding en logische volgorde. Er worden drie prioriteitsklassen gehanteerd:

- prioriteit 1: op korte termijn realiseren, binnen enkele maanden
- prioriteit 2: op middellange termijn realiseren, dat wil zeggen binnen een jaar
- prioriteit 3: op langere termijn realiseren

De prioriteitstelling zal nog besproken moeten worden met de Medezeggenschapsraad.

BIJLAGE 2: Vragenlijst Psychosociale Arbeidsbelasting

In deze bijlage staat de respons op de vragen over de psychosociale arbeidsbelasting weergegeven. De respons is weergegeven in het percentage werknemers dat het betreffende antwoord heeft gegeven. De vragenlijst is uitgezet onder 29 werknemers; totaal hebben 28 werknemers de vragenlijst ingevuld (niet iedereen heeft de vragenlijst volledig ingevuld). Het responspercentage is met 97% hoog.

A. Taakinhoud en ontwikkeling

1.	Zijn al je taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden voldoende helder voor je?	93% ja, volledig 7% nee, niet alles 0% nee
2.	Ervaar je voldoende vrijheid in de planning van je werkzaamheden?	86% ja, altijd 14% soms 0% nee
3.	Heb je voldoende eigen inbreng bij de uitvoering van het werk?	82% ja, altijd 18% soms 0% nee
4.	Ervaar je een goede en evenwichtige afwisseling van uitvoerende taken (zoals lesgeven) met voorbereidende en/of ondersteunende taken (zoals administratie)?	89% ja 4% nee, te veel uitvoerend 4% nee, te veel voorbereidend 4% nee, te veel ondersteunend
5.	Heb je voldoende kennis, ervaring en opleiding voor je taken?	96% ja 4% nee
6.	Heb je voldoende mogelijkheden om je kennis en vaardigheden te vergroten (door bijv. scholing)?	89% ja 7% nee
7.	Worden je capaciteiten voldoende benut in het werk?	86% ja 14% nee
8.	Vind je je werk boeiend?	86% ja 14% soms 0% nee
9.	Vind je je werk gevarieerd?	89% ja 11% soms 0% nee
10.	Doe je je werk met plezier?	96% ja 4% soms 0% nee

B. Werkstressoren

11.	Werk je regelmatig over?	18% ja, wekelijks >5 uur 32% ja, wekelijks <5 uur 43% nee
12.	Is er sprake van piekbelasting?	11% ja, wekelijks 54% ja, maandelijks 29% nee
13.	Zijn er achterstanden in je werk?	4% ja 43% soms 50% nee

14.	Komt het voor dat geplande taken niet doorgaan, doordat er onverwachte zaken tussen komen?	4% ja, dagelijks 21% ja, wekelijks 71% nee/weinig
15.	Hebben er in het afgelopen jaar veranderingen in het werk plaatsgevonden waaraan je je moeilijk aan kan passen?	7% ja 86% nee
16.	Vind je je werk geestelijk inspannend?	7% ja, in hoge mate 61% ja, maar is hanteerbaar 32% nee
17.	Ervaar je hinder van de geestelijke belasting m.b.t.:	
	- Persoonlijke problemen van leerlingen?	4% ja 21% soms 75% nee
	- Leerlingen met gebrek aan interesse of motivatie?	0% ja 50% soms 46% nee
	- Leerlingen die zich voortdurend misdragen?	14% ja 32% soms 46% nee
	- Manipulerend, intimiderend of agressief gedrag van leerlingen?	7% ja 11% soms 79% nee
	- Manipulerend, intimiderend of agressief gedrag van ouders?	4% ja 36% soms 61% nee
	- Ongewenste opmerkingen van leerlingen (seksueel getinte of discriminerende)?	0% ja 7% soms 93% nee
	- Ongewenste opmerkingen van ouders (seksueel getinte of discriminerende)?	0% ja 0% soms 100% nee
	- Ouders die te weinig betrokken zijn bij het onderwijs aan hun kind(eren), of zich te veel bemoeien met het schoolgebeuren?	11% ja 43% soms 46% nee
18.	Vind je je werk fysiek inspannend? (denk hierbij bijv. aan lang staan, gebukt werken, veelvuldig reiken, verplaatsen van materialen)	11% ja 29% soms 61% nee
19.	Ervaar je een goede balans in je taakbelasting en je eigen belastbaarheid?	86% ja 7% nee
20.	Denk je je werktaken, gezien je huidige belastbaarheid, nog 2 jaar uit te kunnen voeren?	89% ja 11% twijfel 0% nee
21.	Kun je de balans tussen werk en privé goed hanteren?	82% ja 18% soms 0% nee
22.	Zijn er in het afgelopen half jaar conflicten binnen het team geweest of zijn deze momenteel aanwezig?	4% ja 96% nee

C. Arbeidsverhoudingen

23.	Heerst er een prettige onderlinge sfeer?	89% ja 7% nee
24.	Voel je je gewaardeerd door je collega's?	75% ja 25% soms 0% nee
25.	Kun je je collega's om hulp vragen, als dat nodig is?	93% ja 7% soms 0% nee
26.	Ervaar je <u>binnen het team</u> het volgende ongewenst gedrag:	
	- Manipulerend, intimiderend of agressief gedrag?	4% ja 18% soms 75% nee
	- Seksuele opmerkingen of gedrag?	0% ja 0% soms 96% nee

	- Uitsluiting, kliekvorming, pesten?	7% ja 25% soms 64% nee
	- Discriminerende opmerkingen of gedrag?	0% ja 18% soms 82% nee
27.	Vind je dat er goed leiding wordt gegeven?	71% ja 29% soms 0% nee
28.	Voel je je gewaardeerd door je leidinggevende?	89% ja 11% soms 0% nee
29.	Wordt je mening voldoende gehoord door je leidinggevende?	75% ja 25% soms 0% nee
30.	Krijg je voldoende ondersteuning van je leidinggevende?	75% ja 21% soms 0% nee
31.	Word je geïnspireerd door je leidinggevende?	43% ja 50% soms 7% nee

D. Informatievoorziening

32.	Krijg je voldoende informatie over hoe het werk uit te voeren? (Denk hierbij ook aan veranderingen in werkmethode, gebruik van middelen/programma's)	71% ja 29% soms 0% nee
33.	Krijg je feedback over hoe jouw werk wordt gedaan?	68% ja, zowel positieve als negatieve feedback 4% ja, alleen negatieve feedback 29% nee, te weinig
34.	Word je goed op de hoogte gehouden van belangrijke zaken en ontwikkelingen:	
	- Binnen de school?	71% ja 25% soms 0% nee
	- Binnen de onderwijsbranche?	50% ja 39% soms 11% nee
35.	Heb je voldoende werkoverleg?	96% ja 4% nee
36.	Is het overleg voldoende effectief?	79% ja 11% soms 11% nee

BIJLAGE 3: Checklists Arbomeester 2

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
BELEID					
Beleid	1.1	Algemene verplichtingen	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	De school beschikt over een schriftelijk arbobeleid(splan)	V		Verschillende beleidsdocumenten
	2	Iedere 4 jaar wordt de RI&E uitgevoerd	V		
	3	Iedere 2 jaar wordt de Quickscan (m.b.t. werkdruk) ingevuld	V		Eigen instrument wordt gebruikt
	4	De school beschikt over een actueel plan van aanpak, dat is gebaseerd op de RI&E	V		
	5	Aan de medewerkers wordt voorlichting en onderricht gegeven over arbeidsomstandigheden	V		
	6	De directeur houdt toezicht op de naleving van de afspraken m.b.t. arbeidsomstandigheden	V		
	7	De directeur meldt (mondeling/telefonisch) ernstige ongevallen aan de Inspectie SZW	V		
	8	Aan de Inspectie SZW gemelde ongevallen en ongevallen die geleid hebben tot een ziekteverzuim van meer dan drie dagen, worden geregistreerd in een lijst van ongevallen	V		
	9	Anderen die op het terrein van de school of in het schoolgebouw komen worden voldoende beschermd tegen mogelijke gevaren	V		
	10	De medewerkers zijn voorzichtig en zorgvuldig	V		
	11	De school laat zich bijstaan door 1 of meerdere preventiemedewerkers		X	
	12	De school heeft een contract met een gecertificeerde arbodienst of met gecertificeerde arbodeskundigen (m.n. bedrijfsarts)	V		
	13	Medewerkers worden in de gelegenheid gesteld om zich periodiek arbeidsgezondheidskundig te laten onderzoeken		X	
	14	De directeur overlegt regelmatig met de Medezeggenschapsraad over de uitvoering van het arbobeleid	V		
Beleid	1.2	Personeel en gezondheid	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	Stagiaires worden adequaat begeleid	V		
	2	Nieuwe medewerkers, of medewerkers geplaatst in een nieuwe functie, worden adequaat begeleid	V		
	3	Er worden functionerings- en beoordelingsgesprekken gehouden	V		
	4	De school heeft een infectieziektebeleid voor het geval dat de school wordt geconfronteerd met een epidemie, zoals Mexicaanse griep, SARS, kinkhoest, rubella etc.	V		GGD protocol wordt in dergelijke gevallen aangehouden
	5	De school is actief bezig met de vitaliteit van de medewerkers	V		
Taakbeleid	1	Er zijn duidelijke taak- en functiebeschrijvingen	V		
	2	Het takenpakket van de school als geheel is afgestemd op de beschikbare formatie	V		
	3	De taaklast is evenwichtig verdeeld over alle medewerkers	V		
	4	De leerkrachten worden, indien nodig, ondersteund bij het uitvoeren van hun takenpakket	V		Intern begeleiders, Remedial Teachers
	5	Bij de verdeling van taken worden rekening gehouden met de individuele belastbaarheid van	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		leerkrachten			
	6	De school heeft een scholingsbeleid	V		
	7	De school heeft een persoonlijk ontwikkelingsplan	V		
	8	De school heeft een mobiliteitsbeleid	V		
	9	De school heeft een leeftijdsbewust personeelsbeleid	V		Veel ruimte voor maatwerk
	10	De school beschikt over een ziekteverzuim- en re-integratiebeleidsplan	V		
	11	Schoolleider worden getraind in leiderschapsvaardigheden	V		
Zwangere	1	De school houdt expliciet rekening met de werkbelasting voor zwangere en pas bevallen medewerkers	V		Zo nodig
	2	Borstvoeding gevende vrouwen beschikken over een (af te sluiten) ruimte waar ze borstvoeding kunnen geven of kunnen kolven	V		
Fysieke belasting	1	Er is voldoende afwisseling tussen de verschillende werkhoudingen (zitten/staan)	V		
	2	Conciërges en andere OOP'ers die regelmatig zware lasten tillen, passen de juiste tiltechniek toe	V		
	3	Medewerkers in de onderbouw die regelmatig zware lasten tillen worden met enige regelmaat voorgelicht over de juiste tiltechniek	V		
	4	Tillen, bukken en knielen voor medewerkers in de onderbouw wordt zo veel mogelijk beperkt	V		Rolkruk aanwezig
	5	Medewerkers ontvangen met enige regelmaat voorlichting over juiste werkhoudingen	V		
Beeldschermwerk	1	De school weet welke medewerkers langdurig (2 uur of meer per dag) beeldschermwerk of laptopwerk verrichten en weet welke voorzieningen / hulpmiddelen worden aangeboden	V		
	2	Bij beeldschermwerk is de werkplekinrichting goed afgestemd op het werk en de lichaamsafmetingen van de medewerkers	V		
	3	Bij medewerkers die thuis beeldschermwerk verrichten is de werkplekinrichting goed afgestemd op het werk en de lichaamsafmetingen van de medewerkers	n.v.t.		Er wordt niet meer dan 2 uur thuis beeldschermwerk verricht
Beleid	1.3	Agressie en geweld			
Melden en registratie	1	Alle medewerkers weten dat klachten m.b.t. agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie gemeld dienen te worden en bij wie dat dient te gebeuren	V		
	2	Klachten en voorvallen op het gebied van agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie worden geregistreerd	V		Incidenten (met leerlingen) lopen via de directeur. Ernstige incidenten worden geregistreerd of per individu in oudergesprekken
	3	Het aantal gemelde klachten over agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie binnen de school, gedurende het afgelopen jaar, is bij de schoolleiding bekend	V		
	4	Bij opvallend ziekteverzuim wordt nagegaan of er een relatie bestaat met agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie	V		
Maatregelen	1	Alle medewerkers zijn door de school geïnformeerd over de onderwerpen agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie en de maatregelen die de school daartegen onderneemt	V		
	2	Er is (zijn) één of meerdere vertrouwenspersonen benoemd waar personeelsleden voorvallen van agressie en geweld, pesten, discriminatie en	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		seksuele intimidatie kunnen melden			
	3	De medewerkers zijn voldoende getraind in het signaleren en bespreekbaar maken van seksuele intimidatie	V		
	4	De medewerkers zijn voldoende getraind in het omgaan met agressief gedrag, pesten en discriminatie	V		
	5	De school heeft m.b.t. agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie een procedure of een regeling vastgesteld	V		
	6	Er zijn duidelijke afspraken over de directe opvang van slachtoffers na incidenten	V		
	7	De school heeft een duidelijk beleid tegen agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie (= PSA-beleid)	V		
	8	De school heeft het geformuleerde beleid op het gebied van agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie vertaald in praktische maatregelen	V		
Arbo	1.4	Veiligheid en gezondheid schoolgebouw	beheerst	risico	opmerking
Toegang/ schoolplein	1	De bestrating van het schoolplein bevat geen gebreken	V		
	2	Bij sneeuw en vorst wordt zo snel mogelijk gezorgd voor een sneeuw- en ijsvrij pad van de openbare weg naar de ingang van de school	V		
Gangen en trappen	1	Bij de in- en uitgangen is geen sprake van val- of struikelgevaar	V		
	2	De gangen en trappen zijn goed verlicht	V		
	3	Gangen, trappen, wanden, leuningen en in- en uitgangen zijn vrij van uitstekende, puntige of scherpe delen	V		
	4	Vloeren en trap treden zijn voldoende stroef	V		
	5	Er zijn geen losse vloerdelen en oneffenheden die struikelgevaar kunnen veroorzaken	V		
	6	Kledinghaken, deurknoppen, radiatorknoppen of andere scherpe en uitstekende objecten zijn glad afgewerkt of goed afgeschermd, zodat ze niet gemakkelijk aanleiding kunnen geven tot verwondingen		X	Radiatorranden bij de knutselhoek zijn niet afgeschermd
	7	De trappen zijn aan één zijde voorzien van een leuning, indien de trap tenminste een hoogte overbrugt van 1,5 meter	V		
	8	Situaties waarbij, door een hoogteverschil van 1,5 meter, het gevaar voor vallen van hoogte bestaat, zoals vloeropeningen en bordessen, zijn voldoende afgeschermd	V		
	9	Niveauverschillen zijn goed visueel gemarkeerd, bijvoorbeeld door kleurverschil, materiaalverschil of pictogrammen	V		
	10	Glazen of transparante deuren en vlakken zijn voorzien van een markering op ooghoogte (1.40 meter)	V		
Sanitaire voorziening en	1	Er zijn voldoende goede toiletten voor personeel aanwezig	V		
	2	Er is een goede ventilatie/afzuiging (minimaal 7 liter/seconde per toiletruimte) bij toiletten zodat er geen stankoverlast is	V		
	3	Op of nabij de toiletten is gelegenheid voor handen wassen door middel van wasbakken	V		
	4	Bij de toiletten zijn voorzieningen m.b.t.: - De afvoer van maandverband; - De verkrijgbaarheid van maandverband	V		
	5	De wanden en vloerafwerking in de sanitaire	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		ruimten is stroef en vlak. Het materiaal op wanden en vloer is niet poreus			
	6	Er is tenminste één toilet aanwezig dat bereikbaar en geschikt is voor lichamelijk gehandicapten	V		
	7	De toiletten zijn voldoende verlicht (door kunst- of daglicht)	V		
Personeelsruimte	1	Er is een aparte personeelsruimte waar men de lunch kan nuttigen	V		
	2	De personeelsruimte is voldoende bemeten voor het aantal personeelsleden	V		
	3	De personeelsruimte heeft voldoende stoelen en tafels t.o.v. het aantal aanwezige medewerkers	V		
Onderhoud, orde en netheid	1	Alle delen van de school worden schoongehouden volgens een op schrift gesteld programma, afgestemd op het gebruik en de functie van de ruimte	V		
	2	Er zijn voorzieningen om onderhouds- en schoonmaakmiddelen, hulpmaterialen, gereedschappen e.d. op te bergen in een af te sluiten ruimte	V		
	3	De afvalbakken in de lokalen worden dagelijks na het einde van de lestijd geleegd in de grote afvalcontainer	V		
Les- en werkruimte algemeen	1	Wandcontactdozen, stekkers, verdeeldozen en snoeren zijn onbeschadigd en voldoende afgeschermd	V		
	2	Er liggen geen losse snoeren op de grond	V		
	3	De vloerafwerking is: - Antistatisch; - Geluiddempend; - Voetwarm (niet koud); - Doelmatig te reinigen; - Stroef.	V		
	4	De vloer in het handvaardigheids- en/of technieklokaal wordt niet glad tijdens het gebruik (bijvoorbeeld door water of zaagsel)	V		
	5	Bij de aanschaf van planten en dieren wordt gelet op giftigheid, veiligheid, hygiëne en mogelijke allergische reacties	V		
	6	In de school geldt een rookverbod. Er kan een specifieke ruimte worden aangewezen waar wel gerookt mag worden	V		
Afmetingen les- en werkruimten	1	De les- en werkruimtes zijn voldoende groot voor het aantal mensen dat aanwezig is	V		
	2	De looppaden zijn minstens 60 cm breed	V		
	3	De vrije strook tussen de bordwand en de voorste tafelrij bedraagt minstens twee meter	V		
	4	Het schoolbord is in hoogte verstelbaar en geeft geen lichtreflecties of schitteringen	V		
Geluid en lawaai	1	De akoestiek en verstaanbaarheid worden als goed ervaren	V		
	2	Medewerkers weten hoe zij overbelasting van hun stem kunnen voorkomen	V		
	3	Er wordt geen lawaaihinder ondervonden van leerlingen op het schoolplein, de gang en aangrenzende lokalen	V		
	4	Er wordt geen lawaaihinder ondervonden van verwarmings-, ventilatie- en waterleidinginstallaties	V		
	5	Er wordt geen lawaaihinder ondervonden van kopieerapparaten, keukenapparatuur en andere apparaten	V		
	6	Er wordt geen lawaaihinder ondervonden van het	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		verkeer of aangrenzende bedrijven			
Verlichting	1	In les- en werkruimtes kan daglicht binnenkomen	V		
	2	Er is uitzicht naar buiten mogelijk	V		
	3	Er is voldoende daglicht en kunstlicht voor de aard van het werk	V		
	4	Men heeft geen last van: - Flickerend licht; - Glans; - Scherpe contrasten; - Hinderlijke lichtval door de toepassing van kunstlicht		X	Zon op digibord
Klimaat	1	De temperatuur wordt zowel in de zomer als in de winter als behaaglijk ervaren		X	
	2	De vochtigheidsgraad ligt tussen de 40 en 60%	V		Niet als de relatieve luchtvochtigheid van buitenlucht <40% is
	3	De school beschikt over een CO2 meter om de luchtkwaliteit te meten en eventueel aan te passen		X	Ramen kunnen open
	4	Hinderlijke tocht door luchtverversingsinstallaties komt niet voor	V		
	5	Werk- en verblijfsruimtes aan de zonzijde zijn voorzien van zonwering, bij voorkeur aan de buitenzijde		X	
	6	De luchtverversingsinstallatie werkt adequaat	V		
	7	De luchtverversingsinstallatie wordt regelmatig onderhouden	V		
	8	In de lokalen en werkruimten is het mogelijk om ramen te openen en/of te voorzien in natuurlijke ventilatie	V		
Meubilair	1	De tafels en stoelen zijn: - Stabiel; - Verkeren in goede staat van onderhoud; - Zijn vrij van beschadigingen.	V		
	2	Het meubilair (stoel en tafel) voor de medewerkers is ergonomisch verantwoord	V		
	3	Kasten en stellingen zijn deugdelijk, voldoende stabiel, en planken worden niet overbelast	V		
Gereedschappen	1	Kopieerapparatuur en printers zijn veilig en geven geen hinder: - De apparatuur heeft een veilige elektrische aansluiting; - Bij veelvuldig gebruik van deze apparatuur wordt er voldoende geventileerd.	V		
	2	Indien per maand meer dan 5.000 afdrucken en/of kopieën worden gemaakt, staan de printers of kopieerapparaten in een aparte, goed geventileerde ruimte geplaatst	V		
	3	Elektrisch solderen kan veilig worden uitgevoerd	n.v.t.		Middelen voor elektrisch solderen zijn aanwezig, maar deze activiteit wordt niet aangeboden aan leerlingen.
	4	Handgereedschappen zoals hamers, vijlen en zagen zijn in goede staat		X	Geen jaarlijkse controle
	5	Handgereedschappen en werkmaterialen zijn veilig en overzichtelijk opgeborgen, bij voorkeur in een speciaal daarvoor bestemde afsluitbare kast	V		Afgesloten lades
	6	Elektrisch handgereedschap: - Is in goede staat; - Snoeren zijn onbeschadigd; - Is dubbel geïsoleerd; - Werkt onder veilige spanning.	V		
	7	Elektrisch handgereedschap wordt iedere twee jaar gekeurd door een erkend elektrotechnisch onderhoudsbedrijf		X	

Onderwerp	Vraag	beheerst	risico	opmerking
	8 Ladders, trappen en ander klimmateriaal zijn in goede staat en worden goed onderhouden	V		
	9 Ladders, trappen en ander klimmateriaal worden iedere twee jaar gekeurd		X	
	10 Werknemers zijn voorgelicht over het veilig gebruik van ladders, trappen en ander klimmateriaal	V		
Gevaarlijke stoffen	1 In de RI&E is een overzicht opgenomen van die gevaarlijke stoffen die op de school worden gebruikt	V		
	2 De verpakking van gevaarlijke stoffen is: - Deugdelijk en onbeschadigd; - Van geschikt materiaal.	V		
	3 Over de gebruikte gevaarlijke stoffen/producten is de volgende informatie voorhanden: - Naam van het product; - Pictogram; - Signaalwoord (gevaar of waarschuwing); - Gevaarsaanduiding (H-zinnen); - Veiligheidsaanbevelingen (R-zinnen).		X	
	4 Het is bekend welke maatregelen genomen moeten worden wanneer er iets mis gaat in het gebruik van gevaarlijke stoffen		X	
	5 Alle gevaarlijke stoffen zijn op veilige wijze opgeslagen: - Voldoende lekopvang (plaatsing in lekbak); - Voldoende brandwerend; - Voldoende ventilatie.		X	Geen lekbak Onder gootsteen in lokaal handvaardigheid, bereikbaar voor leerlingen
	6 Iedere school, gebouwd vóór 1994, beschikt over een asbestinventarisatierapport dat is opgesteld door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf	V		Pand (oudste deel) dateert uit 1986
	7 Afwerkingsmaterialen van wanden, vloeren en plafonds bevatten geen voor de gezondheid schadelijke gassen en dampen	V		
Elektriciteit en gas	1 Verlichtingsarmaturen en apparatuur zijn in goede staat en veilig aangesloten	V		
	2 Aansluitingen ('stekkers'), schakelaars, contactdozen ('stopcontacten') en snoeren zijn onbeschadigd	V		
	3 Apparatuur met aarding en voorzien van verlengsnoeren is op aarding aangesloten	V		
	4 Snoeren voor permanente aansluiting van apparatuur worden geleid door kunststof pijpen of kokers		X	
	5 De elektrische voorziening van aquaria is geaard	n.v.t.	n.v.t.	
	6 Bij 'natte' activiteiten is de contactdoos voorzien van een spatwaterklep	V		
	7 De hoofdschakelaar voor elektriciteit is goed bereikbaar	V		
	8 Voor de schakel-/zekeringkast geldt: - Deze is in goede staat en gesloten; - Er is een begrijpelijk schema aanwezig; - Indien nog aanwezig zijn de patroonhouders opgevuld.	V		
	9 Schakelruimtes en de CV-ruimte worden niet voor opslag gebruikt	V		
	10 De centrale hoofdafsluiter van het gas is goed bereikbaar	V		
	11 Alle gastoestellen verkeren in goede staat en worden jaarlijks door een deskundige gecontroleerd	n.v.t.	n.v.t.	
Gymnastiek lokaal	1 Als de gemeente of een externe instantie eigenaar van het gymnastieklokaal is, dan is er sprake van: - Een gebruikersovereenkomst tussen de gemeente/externe instantie en de school; - Een aanspreekpunt (beheerder of	n.v.t.	n.v.t.	

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		beheerscommissie); - Mogelijkheden om defecten en tekortkomingen door te geven; - De aangegeven defecten of tekortkomingen worden adequaat opgeheven.			
	2	Alle leerkrachten die gymles geven zijn daarvoor bevoegd	V		
	3	De leerkrachten zijn geïnstrueerd over maatregelen bij brand en ontruiming	V		
	4	Er is een telefoon aanwezig (bij niet-inpandige gymnastieklokalen), waarmee de 112 alarmcentrale gebeld kan worden		X	Aanwezig maar tijdens de rondgang niet werkend
Arbo	1.5	Brandpreventie en BHV	beheerst	risico	opmerking
Brandpre-ventie	1	De school voldoet aan de eisen zoals die zijn opgenomen in de door de gemeente afgegeven Omgevingsvergunning	V		
	2	Gangen, trappen en (nood)uitgangen zijn vrij van obstakels, opslag, niet geblokkeerd en niet van binnen afgesloten	V		
	3	De in de school aanwezige rookwerende (tocht)deuren zijn zelfsluitend en worden gesloten gehouden (of de kleefmagneten, dranger of vloerveren worden ontkoppeld door middel van rookdetectie)	V		
	4	In de gangen, hallen en gemeenschapsruimten zijn de (nood)uitgangen met pictogrammen aangegeven	V		
	5	De breedte en hoogte van nooduitgangen en vluchtwegen zijn respectievelijk 0,5 meter en 1,7 meter	V		
	6	Er zijn voldoende brandblusmiddelen aanwezig	V		
	7	De brandblusmiddelen zijn direct bereikbaar		X	Niet in de materiaalruimte van gymzaal
	8	De brandblusmiddelen zijn aangeduid met een pictogram	V		
	9	Tenminste eenmaal per twee jaar worden door een deskundige, meestal de leverancier, de blusmiddelen onderhouden en gecontroleerd op hun werking	V		
	10	Noodverlichting wordt jaarlijks gecontroleerd	V		
	11	Als er afvalbakken op het schoolplein staan, zijn deze onbrandbaar en zijn opgesteld op afstand van het schoolgebouw	V		
	12	De centrale afvalberging is afgesloten en bij voorkeur op enige afstand van de school gelegen	V		
BHV	1	De school beschikt over een schoolnoodplan	V		
	2	De school beschikt over voldoende gekwalificeerde bedrijfshulpverleners	V		
	3	De volgende verbandtrommels zijn aanwezig: - Tenminste één goedgevulde verbandtrommel op een voor iedereen bekende en goed bereikbare plaats (voorzien van sticker/bord); - Verbandtrommels met eenvoudige inhoud in of nabij de praktijklokalen.	V		
	4	De inhoud van de verbandtrommels wordt jaarlijks gecontroleerd	V		
	5	Bedrijfshulpverleners op school kunnen EHBO verlenen	V		
	6	Bedrijfshulpverleners op school weten beginnende branden adequaat te bestrijden	V		
	7	Bedrijfshulpverleners weten hoe ze medewerkers, leerlingen en derden moeten alarmeren en evacueren bij een noodsituatie	V		
	8	Medewerkers en leerlingen weten wat te doen bij	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		een noodsituatie			
	9	Voor zover nodig, zijn medewerkers op de hoogte van specifieke gezondheidsaspecten van collega's (denk bijv. aan: allergieën, diabetes, epilepsie)	V		
	10	Medewerkers op school weten politie/brandweer/ambulance adequaat te alarmeren en met hen samen te werken	V		
	11	De bedrijfshulpverleners worden regelmatig geschoold. Tenminste eenmaal per twee jaar volgen bedrijfshulpverleners een bijscholings-/opfriscursus	V		
	12	Tenminste eenmaal per jaar wordt een ontruimingsoefening gehouden	V		
	13	Leerlingen, ouders en personeel van de school zijn op de hoogte van de afspraken bij mogelijke calamiteiten	V		Website
	14	De effectiviteit van de bedrijfshulpverleningsorganisatie en het schoolnoodplan wordt regelmatig geëvalueerd	V		
	15	Medewerkers en leerlingen weten adequaat te handelen bij calamiteiten en noodsituaties in de naaste omgeving van de school (bijv. bij een bommelding, gijzeling, brand met vrijkomende gevaarlijke stoffen)	V		
	16	Indien een school samen met anderen (andere scholen of andere organisaties) in één gebouw zit, wordt met deze organisaties goed samengewerkt	n.v.t.	n.v.t.	

KINDMODULE

Kinderen vallen buiten de werkingssfeer van de Arbowet en daarmee dus ook buiten de werkingssfeer van de RI&E. Arbomeester2 is geschikt om uitvoering te geven aan de wettelijk verplichte RI&E ten aanzien van werknemers. In Arbomeester2 is de 'Kindmodule' opgenomen. Hierdoor wordt aan de zorgplicht ten opzichte van kinderen voldaan.

Kind	2.1	Gebouw	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	Deurspleten bij klaslokalen, toegangsdeuren, zware klap en tussendeuren zijn voorzien van beveiliging tegen vingerbeknelling		X	Er is voor gekozen deze niet aan te brengen
	2	Ramen zijn voorzien van een beveiliging om vallen uit het raam te voorkomen	V		
	3	Muren en wanden zijn glad afgewerkt en bevatten geen uitstekende delen (spijkers, punaises, schroeven)	V		
	4	Radiatoren zijn afgeschermd of glad afgewerkt		X	Niet bij de knutselhoek
	5	Schoonmaakmiddelen zijn niet toegankelijk voor jonge leerlingen	V		
	6	In de school zijn geen giftige planten aanwezig of bereikbaar voor kinderen	V		
	7	Warmwaterkranen zijn begrensd tot een watertemperatuur van maximaal 38 °C of niet voor kinderen bereikbaar	V		
	8	Trappen nodigen niet uit tot spelen en onrustig gedrag	V		
	9	Trappen vertonen geen gebreken	V		
	10	Openingen in balustrades en tussen traptrades zijn afgeschermd indien er gevaar is voor beknelling	V		
	11	Balustrades zijn niet overklimbaar	V		
	12	Kapstokhaken zijn afgeschermd	V		
	13	Speelgoed/speelmateriaal of gereedschap zijn buiten bereik van leerlingen opgeslagen	V		
	14	Vloeren in gangen en ruimtes vormen geen struikelgevaar door objecten en gladheid (zoals natte plekken)	V		
	15	Glaswerk in of naast deuren en in ramen is herkenbaar (gemarkeerd) en beveiligd tegen doorvallen	V		
	16	(Stelling)kasten staan stabiel zodat ze niet kunnen	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		omvallen			
	17	Vensterbanken zijn afgeschermd of glad afgewerkt	V		
	18	Deurposten zijn duidelijk zichtbaar	V		
	19	Een kind kan niet achter een deurklink blijven haken	V		Verzonken deurklinken
	20	Handgereedschap wordt door de juiste leerlingen op de juiste wijze gebruikt	V		
	21	Elektrisch gereedschap is in goede staat	V		
	22	Ruimtes, gangen en trappen zijn voldoende belicht, zodat obstakels goed zichtbaar zijn	V		
	23	Kapstokken kunnen niet omvallen	V		
	24	Meubilair vormt geen aanleiding tot vallen, stoten, struikelen of botsen, waardoor de leerling zich bezeert	V		
	25	Zware meubelstukken worden niet door leerlingen verplaatst	V		
	26	Op meubilair wordt niet geklommen	V		
	27	Vloeren in de entree zijn voldoende stroef	V		
	28	Vloeren zijn vlak (en dus vrij van obstakels) en bij niveauverschillen duidelijk gemarkeerd	V		
Kind	2.2	Schoolplein	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	De bestrating van het schoolplein bevat geen gebreken (zoals losliggende tegels, kuilen, slechte afwatering, gladde plekken)		X	
	2	Obstakels als opstapjes, (stoep- of zandbak)randjes, muurtjes, fietsenrek zijn duidelijk zichtbaar en liggen buiten looproutes	V		
	3	De omheining is moeilijk overklimbaar en kind kan er ook niet onderdoor kruipen	V		
	4	De beplanting op en rondom het schoolplein is ongevaarlijk (bijvoorbeeld geen doornen), en niet giftig	V		
	5	Straatmeubilair (bijvoorbeeld een bank, afvalbak, paaltje, hekje) is zo gesitueerd op het schoolplein dat ze goed zichtbaar zijn en kinderen er niet tegen aan zullen lopen in hun spel	V		
	6	Het schoolplein is vrij van (zwerf)afval	V		
	7	Het schoolplein is passend ingericht voor de diverse spelsituaties (druk en rustig spel) en leeftijdsgroepen (jonge en oudere kinderen)	V		Er wordt ook van de parkeerplaatsen bij de kerk gebruik gemaakt. Hier zijn afspraken over
	8	Speeltoestellen worden goed onderhouden en regelmatig geïnspecteerd	V		
	9	Rond speeltoestellen is voldoende vrije ruimte zodat kinderen niet tegen elkaar op kunnen botsen of struikelen	V		
	10	Trapredes, leuningen of handvatten van speeltoestellen zijn stroef afgewerkt	V		
	11	Jonge kinderen kunnen geen gebruik maken van speeltoestellen die niet voor hun geschikt zijn	V		
	12	De ruimte rond speeltoestellen zijn altijd vrij van los speelmateriaal	V		
	13	De schommel is afgeschermd tegen spontaan inlopen	n.v.t.	n.v.t.	
	14	Voor gevaarlijke punten op loop- en fietsroutes naar school zijn passende maatregelen genomen	V		Er is een proeftraject voor achteringang
	15	De ingang van de school is overzichtelijk, ruim en vrij van obstakels opgezet	V		
	16	Op het schoolplein zijn duidelijke loop- en fietsroutes opgesteld	V		
	17	Het schoolplein is vrij van losliggende fietsen	V		
	18	De fietsenstalling nodigt niet uit tot spelen	V		
	19	Uitgangen van het schoolterrein naar de openbare weg zijn overzichtelijk in verband met het verkeer	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
	20	Water rond de school is afgeschermd of de waterkant is goed zichtbaar en goed onderhouden	n.v.t.	n.v.t.	
Kind	2.3	Bewegingsonderwijs	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	De sportaccommodatie is geschikt voor het onderwijs dat er gegeven wordt. De leerkrachten die bewegingsonderwijs geven, moeten aangeven wat zij nodig hebben aan materialen en ruimte om hun vakwerkplan te kunnen uitvoeren. Op zich moeten alle leerlijnen voor het bewegingsonderwijs in de sportaccommodatie kunnen worden uitgevoerd. Kan dat niet, dan zal de schooldirectie moeten zorgen voor een oplossing of desnoods moeten zoeken naar een andere accommodatie, afhankelijk van de situatie op school al dan niet in overleg met het bovenschoolsmanagement/bestuur. Ga binnen uw school na hoe dit geregeld is en vraag de vakleerkrachten of de ruimte en de materialen toereikend zijn	V		
	2	De ingebruikgeving van de sportaccommodatie is goed geregeld	V		
	3	Er is helderheid over de regels voor het gebruik van de accommodatie	V		
	4	Uit het oogpunt van veiligheid wordt de groepsomvang in een les aangepast aan de oppervlakte van de gymzaal	V		
	5	Afspraken rondom het signaleren en verhelpen van onveilige situaties en kapotte materialen zijn vastgelegd	V		
	6	Er wordt één keer per jaar bekeken of de huidige afspraken nog relevant en van toepassing zijn		X	
	7	De sportaccommodatie wordt jaarlijks geïnspecteerd op veiligheid	V		
	8	De gymtoestellen worden jaarlijks op veiligheid geïnspecteerd door een erkende instantie	V		
	9	De school heeft een veiligheidsbeleid opgesteld om de veiligheid tijdens het bewegingsonderwijs te borgen		X	Niet specifiek voor de gymlessen
	10	Het bovenschoolsmanagement en de directie worden jaarlijks middels een veiligheidsverslag op de hoogte gebracht van de knelpunten en gebeurtenissen ten aanzien van de veiligheid in het bewegingsonderwijs		X	
	11	Het bovenschoolsmanagement/ bestuur biedt ondersteuning in het veilig kunnen uitvoeren van het bewegingsonderwijs	V		
	12	Alle leerkrachten die gymles geven zijn daarvoor bevoegd	V		
	13	Bij sportongevallen kan snel goede EHBO worden verleend	V		
	14	Er is een ontruimingsplan opgesteld voor de sportaccommodatie en er wordt regelmatig geoefend	V		
	15	De gymtoestellen worden voor gebruik visueel gecontroleerd op veiligheid	V		
	16	De sportaccommodatie/ het speellokaal wordt voor iedere les gecontroleerd op veiligheid (gladde/natte vloer, obstakels, gebreken)	V		
	17	De leerkracht weet wat de kerndoelen van het bewegingsonderwijs zijn	V		
	18	De kerndoelen van het bewegingsonderwijs zijn uitgewerkt in een vakwerkplan	V		
	19	Het vakwerkplan is uitgewerkt in een lessenplan	V		
	20	In het lessenplan wordt aandacht besteed aan het niveau van de leerlingen ('lukt het?')	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
	21	In het lessenplan wordt aandacht besteed aan de organisatie van de les ('loopt het?')	V		
	22	Tijdens de les wordt rekening gehouden met de sfeer in de les ('leeft het?')	V		
	23	Er zijn huis- en gedragsregels opgesteld die de veiligheid tijdens de gymles verhogen	V		
	24	De leerlingen en de leerkracht kennen de huis- en gedragsregels	V		
	25	De leerkracht weet welke activiteiten (voetbal, trefbal, trampoline enzovoort) extra riskant zijn	V		
	26	De leerkracht weet welke ongelukken tijdens het bewegingsonderwijs vaak voorkomen	V		
	27	De leerkracht blijft op de hoogte van de ontwikkelingen op het gebied van veiligheid binnen zijn vakgebied	V		
	28	Tijdens de gymles worden materialen gebruikt die passen bij de leeftijd en vaardigheden van de leerlingen	V		
	29	Leerlingen krijgen goede uitleg over oefeningen en begeleiding wanneer er met toestellen wordt gewerkt	V		
	30	Spelletjes worden aangepast op de geschiktheid van de ruimte en aanwezige leerlingen	V		
	31	Ongelukken die tijdens de gymles gebeuren, worden geregistreerd	V		
Kind	2.4	Huisregels	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	Algemene huisregels zijn opgenomen in de schoolgids	V		
	2	Per klas zijn specifieke huisregels opgesteld	V		
	3	De huisregels zijn in de klas duidelijk zichtbaar	V		
	4	Huisregels worden met leerlingen besproken op relevante momenten	V		
	5	Algemene huisregels worden jaarlijks in een teamvergadering geëvalueerd	V		
	6	Klassenregels worden jaarlijks aangepast op de groep leerlingen	V		
Kind	2.5	Uitstapjes	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	Er is goede communicatie tijdens de voorbereiding	V		
	2	Er is een plan gemaakt om de risico's op de locatie te vermijden	V		
	3	Er is een plan gemaakt om de risico's tijdens de buitenschoolse activiteit te vermijden	V		
	4	Er is een plan gemaakt om de risico's tijdens de buitenschoolse activiteit aan het water te vermijden	V		
	5	Het vervoer per auto verloopt veilig	V		<20 km
	6	Het vervoer per bus verloopt veilig	V		>20 km
	7	Het vervoer per fiets verloopt veilig	V		
	8	Het vervoer per openbaar vervoer verloopt veilig	V		
	9	De begeleiding is afgestemd op de activiteit en goed geïnformeerd	V		
	10	Er is een plan gemaakt om de situatie bij calamiteiten te beheersen	V		
	11	De juiste verzekeringen zijn afgesloten voor de buitenschoolse activiteit	V		
	12	Het is duidelijk wie, wanneer aansprakelijkheid is	V		
	13	Ouders zijn goed geïnformeerd over de buitenschoolse activiteit	V		
	14	Kinderen zijn goed geïnformeerd en zijn op de hoogte van de regels tijdens de buitenschoolse activiteit	V		
Kind	2.6	Verkeer	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	De directie vindt verkeersveiligheid een belangrijk onderwerp	V		Continu aandacht, mn ivm proef pleinreconstructie

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
	2	Er is een gedegen verkeersbeleid opgesteld	V		
	3	Het verkeersbeleid is een onderdeel van het schoolbeleid of veiligheidsbeleid	V		
	4	Er is een werkgroep binnen de school die zich bezighoudt met verkeersveiligheid	V		
	5	Er is een werkplan (meerjarenplan) opgesteld voor verkeersveiligheid	V		
	6	Er is een speciaal budget voor verkeersveiligheid	V		
	7	Verkeersveiligheid staat op de agenda van het teamoverleg	V		
	8	(Kleine) verkeersongelukken en (bijna)ongelukken rond de school worden geregistreerd	V		
	9	Er is een centraal punt waar klachten over de verkeerssituatie gemeld kunnen worden	V		
	10	Het verkeerseducatieplan is opgenomen in het schoolbeleidsplan	V		
	11	Binnen de lessen wordt aandacht besteed aan verkeerseducatie (theorie) volgens de leerdoelen	V		
	12	Elk jaar worden praktische verkeerslessen aangeboden aan de leerlingen		X	Geen praktijktoetst ivm veiligheid/druk verkeer
	13	De verkeerssituatie rond de school is veilig	V		Achteringang zit in proef en veiligheid heeft dagelijks aandacht
	14	Er zijn regels die de veiligheid om en rond de school verhogen	V		
	15	Leerlingen worden actief betrokken bij het verkeersveiligheidsbeleid	V		
	16	Ouders worden actief betrokken bij het verkeersbeleid op school	V		
	17	Het thema verkeersveiligheid staat regelmatig op de agenda van de ouderraad of medezeggenschapsraad	V		
	18	Het onderwerp verkeerseducatie heeft een vaste rubriek in de schoolgids	V		
	19	Er wordt samengewerkt met de buurt op het gebied van verkeersveiligheid	V		
	20	Er wordt samengewerkt met de gemeente en politie op het gebied van verkeersveiligheid	V		
	21	Er wordt een persbericht verspreid als een grote verkeersactiviteit wordt georganiseerd	V		
	22	Jaarlijks wordt gekeken of de doelen uit het werkplan verkeerseducatie zijn gehaald	V		
	23	Jaarlijks wordt verslag gedaan van de activiteiten die uitgevoerd zijn op het gebied van verkeersveiligheid	V		
	24	Er is nagedacht over hoe het onderwerp verkeerseducatie onder de aandacht blijft	V		
Kind	2.7	Aansprakelijkheid	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	Het meubilair voor de leerlingen is van deugdelijk materiaal, waardoor beschadiging aan de kleding van leerlingen kan worden voorkomen	V		
	2	Op het schoolterrein liggen geen loszittende tegels, waardoor een leerling letsel kan oplopen		X	
	3	Het schoolterrein heeft een deugdelijke afscheiding, waardoor beschadiging aan kleding van kinderen kan worden voorkomen	V		
	4	Het speeltoestel op het schoolterrein is goed onderhouden, waardoor ongelukken bij kinderen kunnen worden voorkomen	V		
	5	De persoonlijke spullen van leerlingen zijn gedurende de gymles opgeborgen in een afgesloten ruimte	V		
	6	Leerlingen (en hun ouders) is aangeraden een verzekering wegens diefstal van persoonlijke	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		spullen op school af te sluiten			
	7	De school heeft een protocol voor mogelijke probleemsituaties in het kader van vermeende fouten op het gebied van onderwijs (bijvoorbeeld het onderkennen van pesten) of huisvesting (bijvoorbeeld scheef liggende tegels)	V		
	8	Voorzorgsmaatregelen worden genomen wanneer de kans bestaat dat kleding beschadigd kan raken (bijvoorbeeld tijdens de les schilderen)	V		
	9	Bij buitenschoolse activiteiten is voldoende toezicht aanwezig	V		
	10	Er wordt zorgvuldig omgegaan met in bewaring genomen spullen van leerlingen	V		
	11	Leerling wordt tijdens de gymles goed opgevangen na een sprong over de kast ter voorkoming van letsel	V		
	12	Er is voldoende toezicht op het schoolplein om vechten tussen leerlingen te voorkomen	V		
	13	Er is voldoende begeleiding bij het lopen van en naar de gymzaal om schade aan auto's (bijvoorbeeld buitenspiegels), groenvoorziening en huizen te voorkomen	n.v.t.	n.v.t.	Gymzaal ligt naast school op hetzelfde terrein
	14	Leerlingen is duidelijk gemaakt dat zij gedurende de gymles voorzichtig moeten zijn met de bril van medeleerlingen tijdens sport en spelsituaties	V		
	15	Er is op het schoolplein een zo veilig mogelijke situatie gecreëerd om letsel aan buitenstaanders te voorkomen	V		
Kind	2.8	Gezondheid	beheerst	risico	opmerking
	1	Contact met ziektekiemen via ongewassen handen van leerkrachten wordt voorkomen met handen wassen (na bijvoorbeeld aanraken voedsel, wondverzorging, hoesten, toiletgebruik)	V		
	2	Contact met ziektekiemen via onzorgvuldig gewassen handen van leerkrachten wordt voorkomen met zorgvuldig handen wassen	V		
	3	Leerkrachten weten wat te doen als ze ziek zijn om kinderen niet in contact te laten komen met hun ziektekiemen	V		
	4	Een kind kan niet in contact komen met pus of vocht uit blaasjes of wondjes van een ander kind	V		
	5	Leerkrachten dragen zorg voor een goede hoesthygiëne, zodat kinderen niet in contact komen met hun ziektekiemen door aanhoesten of niezen	V		
	6	Kinderen zijn bekend met hoesthygiëne, zodat andere kinderen niet in contact komen met hun ziektekiemen door aanhoesten of niezen	V		
	7	Ieder kind maakt gebruik van een eigen papieren zakdoek om zijn neus te snuiten/af te vegen	V		
	8	Elk kind wast na een bezoek aan het toilet zijn handen	V		
	9	Kinderen weten hoe ze hun handen moeten wassen na het toilet	V		
	10	Leerkrachten kunnen hun handen wassen en afdrogen onder een schone kraan/aan een schone handdoek	V		
	11	Speelgoed wordt niet mee naar het toilet genomen	V		
	12	Voeding wordt op hygiënische wijze bereid	V		
	13	Voedsel wordt dusdanig bewaard dat het niet kan bederven	V		
	14	Kinderen maken gebruik van eigen en schone drinkbekers en bestek	V		
	15	De afvalbakken in de lokalen worden het liefst dagelijks na het einde van de lestijd geleegd in de	V		

Onderwerp	Vraag	beheerst	risico	opmerking
	grote afvalcontainer			
16	Vaatdoekjes worden regelmatig verschoond/gereinigd	V		
17	Speelgoed wordt regelmatig schoongemaakt zodat kinderen niet met ziektekiemen op vuil speelgoed in aanraking kunnen komen	V		
18	Verkleedkleden worden regelmatig gewassen	V		
19	Stoffen speelgoed wordt zorgvuldig gewassen zodat kinderen niet met ziektekiemen op stoffen speelgoed in aanraking kunnen komen	V		
20	Zwemwater in kleine badjes wordt regelmatig ververs	n.v.t.	n.v.t.	
21	Om contact met ziektekiemen te voorkomen is eten en drinken in het zwembadje niet toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	
22	Ongedierte krijgen in het schoolgebouw geen kans op overleven	V		
23	Bij aanraking van dieren wordt er op toegezien dat kinderen niet kunnen worden gebeten	n.v.t.	n.v.t.	
24	Rondom de school staan geen planten die giftig zijn, onveilig, of mogelijke allergische reacties kunnen veroorzaken	V		
25	Zandbakken zijn niet toegankelijk voor honden en katten	V		
26	Passende maatregelen worden genomen om beten van een teek te voorkomen	V		
27	Passende maatregelen worden genomen om insecten als wespen en bijen te weren in de school/ lokalen	V		
28	Kinderen spelen niet te lang in de zon	V		
29	Bij hoge temperaturen krijgen de kinderen voldoende te drinken om uitdroging te voorkomen	V		
30	Bij zonnig weer worden de kinderen beschermd tegen overmatige blootstelling aan zonlicht	V		
31	Medicijnen worden alleen volgens strikte regels verstrekt aan kinderen	V		
32	Bedorven medicamenten kunnen niet worden toegediend	V		
33	Kinderen krijgen alleen op doktersadvies medicatie toegediend	V		
34	Op school is van ieder kind een compleet en actueel medisch dossier voorhanden	V		
35	Personeel is deskundig geschoold om medisch te kunnen handelen	V		
36	Koortsthermometers worden op hygiënische wijze gebruikt	V		
37	Zalf of crème wordt alleen op hygiënische wijze aangebracht bij kinderen, zodat ze niet in contact kunnen komen met ziektekiemen	V		
38	Contact met andermans bloed of wondvocht is door hygiënische wondverzorging niet mogelijk	V		
39	De binnenruimtes worden voldoende geventileerd		X	Zie meetresultaten
40	De temperatuur in een ruimte wordt regelmatig gecontroleerd, zodat kinderen niet in een te koude of juist warme ruimte verblijven	V		
41	De luchtvochtigheid in een ruimte wordt regelmatig gecontroleerd, zodat de ruimte niet muf kan worden	V		
42	Stoffering in verblijfruimtes wordt goed schoon gehouden	V		
43	De binnenruimtes zijn vrij van rook	V		
44	Ruimtes worden vrijgehouden van stof	V		
45	Vluchtige stoffen worden niet in ruimtes gebruikt waar kinderen verblijven	V		
46	Gassen uit (open) verbrandingstoestellen worden	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		direct naar buiten afgevoerd zodat kinderen hier niet aan worden blootgesteld			
	47	De binnenruimtes zijn vrij van asbest	V		
	48	Ventilatievoorzieningen zijn schoon, en werken goed	V		
	49	Contact met (huis)dieren die allergenen kunnen oproepen worden alleen met toestemming van ouders in een ruimte met kinderen gelaten	n.v.t.	n.v.t.	
	50	Contact met allergenen van planten wordt zoveel mogelijk voorkomen	V		
	51	Ruimtes worden goed schoongehouden	V		
	52	Schoonmaakwerkzaamheden in aanwezigheid van kinderen gebeurt op een zo schoon mogelijke manier	V		
Kind	2.9	Sociale veiligheid	beheerst	risico	opmerking
Algemeen	1	Leerlingen die te maken hebben met (last hebben van) agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie weten met wie ze dit kunnen bespreken	V		
	2	Leerlingen voelen zich veilig om hun klachten over agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie drempelloos en in vertrouwen melden	V		
	3	Klachten en voorvallen op het gebied van agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie worden geregistreerd		X	De klachten en voorvallen worden besproken.
	4	De schoolleiding is op de hoogte van het aantal klachten en voorvallen over agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie die het afgelopen jaar binnen de school zijn gemeld	V		
	5	Bij opvallend ziekteverzuim wordt nagegaan of er een relatie bestaat met agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie	V		
	6	De school informeert de ouders, leerlingen en medewerkers over de onderwerpen agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie en de maatregelen die de school daartegen onderneemt	V		
	7	De school heeft een commissie ingesteld, die klachten over agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie behandelt	V		
	8	Er is (zijn) één of meer vertrouwenspersonen benoemd waar leerlingen die te maken hebben met (last hebben van) agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie in vertrouwen hun klachten kunnen melden	V		
	9	Er is een functionaris benoemd die het beleid gericht op preventie en bestrijding van agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie coördineert	V		
	10	Alle medewerkers van de school en de schoolleiding zijn voldoende getraind in het signaleren en bespreekbaar maken van seksuele intimidatie bij leerlingen	V		
	11	Alle medewerkers van de school en de schoolleiding zijn voldoende getraind in het omgaan met agressief gedrag	V		
	12	De school heeft vastgelegd hoe klachten over agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie binnen de school kunnen worden ingediend en afgehandeld. Hoe sancties kunnen worden opgelegd, hoe bezwaren tegen de klachten en sancties kunnen worden ingediend en hoe bezwaren kunnen worden afgehandeld	V		
	13	De school zorgt voor voldoende toezicht bij	V		

Onderwerp		Vraag	beheerst	risico	opmerking
		activiteiten in de school en activiteiten georganiseerd buiten de school			
	14	De school heeft duidelijke afspraken vastgelegd over de eerste opvang van leerlingen die slachtoffer zijn van incidenten		X	
	15	De school voert een voor de leerlingen, medewerkers en schoolleiding duidelijk beleid tegen agressie en geweld, pesten, discriminatie en seksuele intimidatie	V		

BIJLAGE 4: Achtergrond binnenklimaat

Het ervaren van het binnenklimaat door de werknemer(s) is te omschrijven met het begrip behaaglijkheid. Ons warmtegevoel (het thermisch comfort) wordt door een combinatie van verschillende factoren beïnvloed. Naast persoonsgebonden factoren als de mate van inspanning en de isolatiewaarde van de gedragen kleding spelen o.a. de volgende klimaatparameters een rol:

- de kwaliteit van de binnenlucht
- binnenluchttemperatuur
- relatieve luchtvochtigheid

Deze omgevingsgebonden factoren worden beïnvloed door het buitenklimaat (zonnestraling, luchttemperatuur, wind, vochtigheid), het ontwerp (bouwmassa, glasoppervlak en isolatie) en de luchtbehandelingsinstallatie. Voor de tevredenheid van de werknemer(s) met het binnenklimaat zijn ook de individuele beïnvloedingsmogelijkheden van de fysische factoren van belang.

Binnenlucht heeft een goede kwaliteit wanneer de binnenlucht geen verontreinigingen bevat in een concentratie waarvan bekend is dat deze de gezondheid aantast of hinder veroorzaakt. Tevens dient de lucht bepaalde fysische eigenschappen te bezitten als temperatuur en relatieve vochtigheid.

De kwaliteit wordt bepaald door de in de ruimte vrijkomende verontreinigingen, het toevoerluchtdebiet en de kwaliteit van de toevoerlucht. De klachten kunnen variëren van diverse welzijns- en hindereffecten tot luchtweginfecties, astma, allergieën, hart- en vaatziekten en kanker.

In zijn algemeenheid kan de binnenlucht verontreinigd zijn door:

- Stof en vezels: (fijn) stof, man-made mineral fibres (MMMF), zoals steenwol en glaswol
- Biologische factoren, bijvoorbeeld: (huisstof)mijten, micro-organismen (schimmels en bacteriën, zoals Legionella), knaagdieren en insecten, huisdieren en pollen (afkomstig van planten).
- Chemische agentia zoals tabaksrook, stikstofdioxide (NO₂), ozon (O₃), koolstofdioxide (CO₂), koolstofmonoxide (CO), vluchtige organische stoffen (VOS), formaldehyde (HCOH), radon en polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's).

Vaak wordt ook een te hoge warmte en een te lage of te hoge relatieve vochtigheid als "verontreiniging" gezien.

Luchttemperatuur (Temp)

Uit onderzoek is bekend dat bij elke graad temperatuur-stijging (boven de 25°C) de productiviteit bij mentaal werk (dit is geconcentreerd werk waaronder administratief) met ca. 2% afneemt en de kans op het maken van fouten stijgt. Goede temperatuurbeheersing komt dus ook de productiviteit ten goede en maakt de kans op het maken van fouten kleiner. Als de omgevingstemperatuur warmer is dan de lichaamstemperatuur kan dat gevaar opleveren voor de gezondheid. Door verdamping van transpiratievocht koelt de huid af, omdat verdamping energie kost. Bij tropische temperaturen van 30°C en hoger komt warmte-afgifte vrijwel alleen tot stand door verdamping. In vochtige lucht is de verdamping echter minder dan in droge lucht en voelt het warmer aan (drukkend), vooral als een verkoelende wind ontbreekt.

Er bestaan geen concrete wettelijke eisen betreffende het thermisch binnenklimaat in gebouwen, behalve dan 'dat het klimaat op de arbeidsplaats geen schade mag veroorzaken aan de gezondheid van de werknemers' (Arbobesluit artikel 6.1). Voor de luchttemperatuur gelden daarom richtlijnen:

Richtwaardes voor de temperatuur			
Zittend werk		Staand en lopend werk	
Zomer: 23 tot 26 °C	Winter: 20 – 24 °C	Zomer: 21- 25 °C	Winter: 16-22 °C

Bij hoge temperaturen kan de hitte-index van Steadman aangehouden worden om het gezondheidsgevaar in te schatten. Deze is hieronder in (vereenvoudigde vorm) weergegeven, waarbij de kleurstelling het volgende betekent:

	Groot gezondheidsgevaar bij grote lichamelijke inspanning
	Gezondheidsgevaar bij grote lichamelijke inspanning
	Voorzichtigheid geboden bij grote lichamelijke inspanning
	Blijf alert

		Relatieve luchtvochtigheid (%)											
Temperatuur (°C)		0	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	
	50°C												
	45°C												
	40°C												
	35°C												
	30°C												
	25°C												
	20°C												

Luchtvochtigheid

De moeilijkheid bij het regelen van de luchtvochtigheid is dat de hoeveelheid vocht in de lucht altijd relatief is. Warme lucht kan meer vocht bevatten dan koude lucht. Vandaar dat verwarmde lucht in de winter meestal zeer droog is en dan sneller een laag relatief vochtigheidspercentage heeft.

Bij een lage luchtvochtigheid kan het lichaam ongemerkt veel vocht kwijtraken. Bij een relatief luchtvochtigheidspercentage van beneden de 30 gaan de slijmvliezen in neus en op de lippen minder goed functioneren, waardoor men eerder vatbaar is voor virussen en bacteriën. Ook blijkt dat virussen en bacteriën zich sneller vermenigvuldigen bij een luchtvochtigheid onder de 40%. Een optimale luchtvochtigheid ligt tussen de 50 tot 70 %.

In de praktijk worden waardes beneden de 40% al als oncomfortabel ervaren en kan men gezondheidsklachten ontwikkelen. Dit begint vaak met droge en geïrriteerde ogen. Als de periode van de lage luchtvochtigheid lang aanhoudt, dan krijgt men op den duur een droge huid, is men sneller verkouden en heeft men een verminderde weerstand. Bovendien kunnen er klachten als hoofdpijn, concentratieproblemen en zelfs totale vermoeidheid en lusteloosheid optreden. Eén van de meest waarneembare effecten van droge lucht zijn de elektrostatische ontladingen, die voorkomen onder de drempel van 40%.

Koolstofdioxideconcentratie (ventilatie)

Er zijn verschillende verontreinigingen in de binnenlucht die afkomstig zijn van diverse bronnen zoals bouwmaterialen, inrichtingsmaterialen, de klimaatinstallatie oftewel het ventilatiesysteem, activiteiten en processen in het gebouw en de bodem en de buitenlucht. Het blijkt dat klachten als oogirritaties, droge keel, verstopte neus en hoofdpijn, die in de loop van de dag erger worden, in veel gevallen zijn te herleiden tot een slechte kwaliteit van de binnenlucht. Een goede ventilatie is daarom belangrijk. De CO₂-concentratie van ruimten waarin mensen verblijven is een goede graadmeter voor de effectiviteit van de ventilatie en het aantal zogenaamde bio-effluënten (geurstoffen) die door de mens zelf zijn afgegeven aan de binnenlucht. De CO₂-concentratie wordt gemeten in 'parts per million'; 1 ppm = 0,0001%.

Wetgeving: In artikel 6.2 'Luchtverversing' van het Arbobesluit wordt vereist dat er op de arbeidsplaats voldoende niet verontreinigde lucht aanwezig is. In Arbobeleidsregel 6.2 is deze eis verder geconcretiseerd: voor kantoorruimten geldt een minimale luchtverversing van 30 m³ per persoon per uur. Ook in het Bouwbesluit zijn eisen te vinden ten aanzien van de hoeveelheid verse luchttoevoer (uitgedrukt in m³/h per m²).

Voor moderne kantoren wordt een minimale CO₂ concentratie van 800 ppm voor mogelijk geacht. De vereiste verse luchttoevoer dient dan 45m³ per persoon per uur te zijn. Volgens de Inspectie voor de Gezondheidszorg mag de concentratie CO₂ niet boven 1.000 ppm uitkomen. Bij een concentratie hoger dan 1.000 ppm wordt de lucht als onfris aangeduid. Binnen het onderwijs zijn de grenzen bijgesteld, omdat de grens van 800 ppm vrijwel niet haalbaar bleek te zijn. Wettelijk gezien mag de CO₂-concentratie binnen scholen niet boven 1.200 ppm uitkomen. (Bouwbesluit, Ventilatie richtlijn NEN 1089).

De povere kwaliteit van het binnenmilieu binnen het onderwijs leidt niet alleen tot concentratieverlies en slechtere leerprestaties, maar ook tot gezondheidsklachten. In 80% van de klaslokalen is de CO₂-concentratie veel te hoog, een indicatie voor onvoldoende ventilatie en een slechte luchtkwaliteit. Dit heeft een negatieve invloed op het ziekteverzuim van leerkrachten en leerlingen.

Aan de ventilatie-eisen dient in elk geval tijdens 90% van de gebruikstijd voldaan te worden. In bijzondere omstandigheden, zoals zeer hete zomers of zeer koude winters, mogen de grenzen tot maximaal 10% van de werktijd worden overschreden.

Samenvattend:

Omschrijving waarden	CO ₂ waarde in ppm	Effect
Directe schadelijkheidsgrens	30.000 ppm	Duizeligheid, gevoel van ademnood en uiteindelijk bewusteloosheid
Gezondheidskundige grenswaarde	5.000 ppm	Versnelde ademhaling, verwarring
Actiewaarde	800 ppm	Klachten als hinderlijke geuren, benauwdheid, bedompte/onfrisse lucht
Hygiënische grenswaarde	1.000 ppm	Klachten als hoofdpijn, loomheid, irritatie slijmvliezen en sufheid
Grenswaarde klaslokalen (Bouwbesluit, Ventilatie richtlijn NEN 1089)	1.200 ppm	Klachten als hoofdpijn, loomheid, irritatie slijmvliezen en sufheid
Grenswaarde kantoor klasse C (oudere gebouwen)	1.000 ppm	Klachten als hoofdpijn, loomheid, irritatie slijmvliezen en sufheid Vereiste verse luchttoevoer is 30m ³ /u/p
Grenswaarde kantoor klasse B (middenklas kantoorruimten)	800 ppm	Klachten als hinderlijke geuren, benauwdheid, bedompte/onfrisse lucht Vereiste verse luchttoevoer is 45m ³ /u/p
Grenswaarde kantoor klasse A (moderne kantoren die aan hogere kwaliteitseisen voldoen)	600 ppm	Geen effecten Vereiste verse luchttoevoer is 60m ³ /u/p
Buitenlucht, industrieel gebied	400 ppm	Geen
Buitenlucht, landelijk gebied	350 ppm	Geen

Luchtsnelheid

Naast voldoende verversing moet er een lichte doorspoeling van de lucht in de ruimte waarneembaar zijn. Daarbij gelden weer waardes voor de maximale luchtsnelheid:

- zittende arbeid 0,15 m/s.
- staand en lopende arbeid 0,15 - 0,40 m/s.

Luchtsnelheden die boven de hoogst genoemde waarden komen, worden vaak als tocht ervaren. Dit is ook afhankelijk van de temperatuur van de luchtstroming.